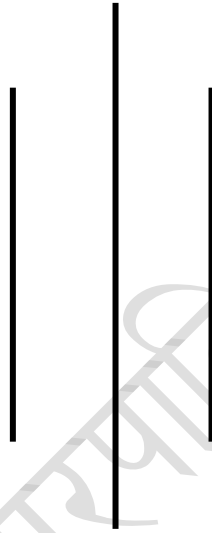

गोदावरी नगरपालिका
गोदावरी नगरकार्यपालिकाद्वारा प्रकाशित

गोदावरी नगरपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी ऐन, २०८०

ललितपुर, नेपाल

प्रस्तावना

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहलाई दिएको खानेपानी, सरसफाइ एवं स्वच्छता प्रवर्द्धन सम्बन्धी जिम्मेवारीहरू पूरा गरी नागरिकहरूको खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी मौलिक हकको सम्मान, संरक्षण र सम्बर्द्धन र परिपूर्ति सुनिश्चित गर्नका लागि नेपालको संविधानको धारा २२६ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ को उपदफा (७) तथा दफा १०२ समेतको अधिकार प्रयोग गरी गोदावरी नगरपालिकाको १३ औँ नगरसभाले यो ऐन पारित गरि लागु गरेको छ ।

परिच्छेद- १

संक्षिप्त नाम, प्रारम्भ र परिभाषा

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

- (१) यो ऐनको नाम “खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी ऐन, २०८०” रहने छ ।
- (२) यो ऐन गोदावरी नगरपालिकाको नगर सभाबाट पारित भई राजपत्रमा प्रकाशित भएको मिति देखि लागू हुने छ ।

२. परिभाषा :

- विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा बाहेक यस ऐनमा देहायका शब्दावलीले देहायका कुराहरूलाई जनाउने छ ।
- (क) **अनुमतिपत्र** भन्नाले दफा २३ बमोजिम प्रदान गरिने अनुमतिपत्रलाई जनाउने छ ।
 - (ख) **अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था** भन्नाले दफा २३ बमोजिम अनुमति प्राप्त गरेको संस्थालाई जनाउने छ ।
 - (ग) **आयोजना** भन्नाले खानेपानी तथा सरसफाइको सेवा प्रदान गर्न भौतिक संरचना तथा सेवा प्रणाली निर्माण, विस्तार र सुधार लगायत खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि सञ्चालित आयोजनालाई सम्झनु पर्दछ ।

- (घ) **उपभोक्ता** भन्नाले खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपयोग गर्ने व्यक्ति, संस्था वा निकायलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ङ) **उपभोक्ता संस्था** भन्नाले दफा ७बमोजिम दर्ता भएकोखानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्थालाई जनाउने छ ।
- (च) **उपभोक्ता समिति** भन्नाले उपभोक्ता संस्थाको कार्यकारी अधिकार प्रयोग गर्ने गरी उपभोक्ताहरुबाट निर्वाचित कार्यसमितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (छ) **ऐन** भन्नाले गोदावरी नगरपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी ऐन, २०८० लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ज) **खानेपानी** भन्नाले मानव तथा पशु स्वास्थ्यको लागि हानीकारक तत्व नभएको स्वच्छ र गुणस्तरीय खानेपानीलाई जनाउने छ ।
- (झ) **खानेपानी सेवा** भन्नाले खानेपानीको आपूर्ति गर्ने कार्य सम्झनु पर्दछ र यो शब्दावलीले ट्यांकर, जार वा बोतलबन्दी रुपमा खानेपानी आपूर्ति गर्ने वा उपलब्ध गराउने कार्य समेतलाई जनाउने छ ।
- (ञ) **खानेपानीको घरेलु उपयोग** भन्नाले पिउन, हात मुख धुन, नुहाउन, लुगा धुन, खाना पकाउन तथा पशुपञ्छीलाई खुवाउन, घरको सरसफाई, शौचालयआदिमा प्रयोग गर्नलगायतका व्यक्तिगत तथा घरायसी प्रयोजनका लागि गरिने खानेपानीको उपयोगलाईसम्झनु पर्दछ ।
- (ट) **खानेपानीको संस्थागत उपयोग** भन्नाले सरकारी, सार्वजनिक, व्यावसायिक वा व्यापारिक संस्थाहरुले गर्ने खानेपानीको उपयोग सम्झनु पर्दछ ।
- (ठ) **खानेपानीको सार्वजनिक उपयोग** भन्नाले सार्वजनिक रुपमा जडान भएका धाराबाट उपभोक्ताका लागि घरेलु उपयोगका लागि वा सार्वजनिक स्थलमा आम नागरिकहरुका लागि वितरण हुने पिउन तथा सरसफाइका लागि व्यक्तिगत रुपमा प्रयोग हुने खानेपानीको उपयोग सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले अग्नि नियन्त्रण लगायत सार्वजनिक स्थलमा प्रयोग गरिने खानेपानीको उपयोगलाई समेत जनाउनेछ ।
- (ड) **गुणस्तरीय** भन्नाले नेपाल सरकारले तोकिएको मापदण्ड बमोजिमको न्यूनतम गुणस्तर भएको भन्ने सम्झनु पर्दछ ।
- (ढ) **ढल निकास** भन्नाले मानव मलमूत्र सहित वा रहित प्रयोग भएका वा वर्षाका फोहर पानीलाई भूमिगत वा सतही ढल प्रणालीमार्फत वा कुनै सुरक्षित तरिकाले संकलन र स्थानान्तरण गर्ने कार्य सम्झनु पर्दछ ।
- (ण) **तोकिएको वा तोकिए बमोजिम** भन्नाले यो ऐन, यस अन्तर्गत बन्ने कार्यविधि वा यो ऐनद्वारा अधिकारप्राप्त निकाय, समिति वा अधिकारीले तोकिएबमोजिमका कुराहरुलाई जनाउने छ ।

- (त) **नगरपालिका** भन्नाले गोदावरी नगरपालिकाको कार्यालय भन्ने सम्झनु पर्दछ, र यो शब्दले नगर कार्यपालिकालाई समेत जनाउने छ ।
- (थ) **नगर क्षेत्र** भन्नाले नगरपालिकाको चार किल्ला भित्रको भौगोलिक क्षेत्र सम्झनु पर्दछ ।
- (द) निरीक्षक भन्नाले दफा ५०बमोजिम खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको गुणस्तर तथा नियमितता अनुगमन गर्नका लागि नगर कार्यपालिकाले तोकेको कर्मचारीलाई जनाउने छ ।
- (ध) **पानीको स्रोत** भन्नाले प्राकृतिक रूपमा पानी निस्कने ताल, पोखरी, ढुङ्गेधारा, इनार, कुवा, मूललगायत सतही तथा भूमिगत जलस्रोत सम्झनु पर्दछ ।
- (न) **फोहर पानी** भन्नाले खानेपानीको उपयोगपश्चात् निस्कने मानव मलमूत्र सहित वा रहित फोहर पानी सम्झनु पर्दछ, र सो शब्दावलीले भूईँमा बगेर आउने वर्षातको पानीलाई समेत जनाउने छ ।
- (प) **सरसफाइ** भन्नाले मानव मलमूलत्रलगायतका दिसाजन्य लेदो पदार्थ तथा फोहरपानीलाई सुरक्षित ढङ्गले मानिस तथा जनावरमा संक्रमण नहुने तथा वायु, जलस्रोत वा भूमिमा प्रदूषण नफैलिने गरी सङ्कलन गर्ने तथा ढलप्रणाली, ट्याङ्कर वा अन्य सुरक्षित उपायमार्फत ढुवानी गरी सुरक्षित विसर्जन वा पुनरप्रयोग गर्ने कार्यलाई जनाउनेछ ।
- (फ) **सरसफाइ सेवा** भन्नाले ढल निकास, ट्याङ्कर वा अन्य सुरक्षित उपायमार्फत मानिस तथा जनावरमा संक्रमण तथा प्रदूषण नफैलिने गरी मानव मलमूलत्र लगायतका दिसाजन्यलेदो पदार्थ तथा फोहर पानी विसर्जनसम्बन्धी सेवा प्रदान गर्ने कार्यलाई जनाउने छ ।
- (ब) **सङ्गठित संस्था** भन्नाले खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि कानूनबमोजिमदर्ता भई स्थानीय तहमा सेवा उपलब्ध गराउने गरी स्थापित उपभोक्ता संस्था, कम्पनी, सहकारी संस्था, सामुदायिक संस्था वा गैरसरकारी संस्थालाई जनाउने छ, र यो शब्दले खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रदान गर्न संघीय तथा प्रादेशिक कानूनअन्तर्गत स्थापना भएका गोदावरी नगर क्षेत्रमा सेवा प्रदान गरिरहेको वा समुदायमा खानेपानी तथा सरसफाइको काम गर्नका लागि अनुमति लिएको संस्थान, बोर्ड, समिति, प्राधिकरण, कम्पनी वा यस्तै प्रकृतिका अन्य निकायलाई समेत जनाउने छ ।
- (भ) **सेवा प्रणाली** भन्नाले खानेपानीको मुहान, पाइप, प्रशोधन संयन्त्र, जलभण्डारण संरचना, जलाशय वा सरसफाइ सेवासँग सम्बन्धित ढल, नाला दिसाजन्य लेदो प्रशोधन तथा व्यवस्थापन संयन्त्र (प्लान्ट) लगायतका संरचना वा उपकरणलाई सम्झनु पर्नेछ, र यो शब्दावलीले खानेपानी तथा सरसफाइ सेवासँग सम्बद्ध घर, जग्गा र त्यसमा निर्मित संरचनालाई समेत जनाउने छ ।
- (म) **सेवा प्रदायक** भन्नाले खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रणालीको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको माध्यमबाट खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउन अनुमतिप्राप्त गरीसो

कार्यमा संलग्न व्यक्ति वा संस्थालाई सम्झनु पर्दछ रयो शब्दले ऐन बमोजिम अनुमति लिनु नपर्ने तर खानेपानी तथा सरसफाइ सेवामा संलग्न व्यक्ति वा संस्थालाई समेत जनाउने छ ।

- (य) सेवा क्षेत्र भन्नाले अनुमति प्राप्त संस्थाले खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि अनुमतिपत्रमा तोकिएको क्षेत्र सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद- २

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवामा पहुँच र सेवा प्रदायकको दर्ता तथा नवीकरण

३. खानेपानी तथा सरसफाइ सेवामा पहुँच :

- (१) नगर क्षेत्रमा बस्ने प्रत्येक नागरिकलाई नेपाल कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिमको स्वच्छ तथा गुणस्तरीय खानेपानी तथा सरसफाइ सेवामा पहुँच सुनिश्चित गर्नु नगरपालिकाको दायित्व हुनेछ ।
- (२) नगरपालिकाले नगरक्षेत्र भित्रका प्रत्येक वस्ती तथा घरघरमा खानेपानी, सरसफाइ सेवा पुऱ्याउनका लागि तथा नगरमा स्वच्छता प्रवर्द्धन गर्नको लागि खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना बनाइ कार्यान्वयन गर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिमको योजना निर्माण गर्नका लागि नगरपालिकाले वडा कार्यालयहरुमार्फत नगर क्षेत्रमा उपलब्ध खानेपानीका स्रोतहरुको अद्यावधिक विवरण संकलन गरी आवश्यकता अनुसार स्रोत नक्शा समेत तयार गरी राख्नेछ ।
- (४) उपदफा (१) बमोजिम खानेपानी तथा सरसफाइ सेवामा नागरिकको पहुँच पुऱ्याउनका लागि नगरपालिकाले प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम स्थापना गरिएको संस्थान, बोर्ड वा बोर्डले काम जिम्मा लगाएको संस्था वा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले दर्ता भएका उपभोक्ता संस्था, सहकारी संस्था, गैरसरकारी संस्था वा कम्पनीलाई नगरक्षेत्र भित्र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी काम गर्नका लागि अनुमति दिन सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि नगरपालिका आफैले खानेपानी तथा सरसफाइसेवा पुऱ्याउनका लागि आवश्यक भौतिक संरचना वा परियोजना निर्माण, सञ्चालन वा व्यवस्थापन गर्न वा त्यस्तो संरचना निर्माण गरी कुनै सङ्गठित संस्थालाई प्रचलित कानून बमोजिमसंचालन तथा व्यवस्थापन हस्तान्तरण गर्न वा करारमा लगाउन कुनै बाधा परेको मानिने छैन ।

४. खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रदायकको दर्ता :

व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि सार्वजनिक स्रोतबाट पानी उपभोग गर्नका लागि ऐन बमोजिम छूट दिएको अवस्थामा बाहेक खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सम्बन्धी पानीको स्रोतको सर्वेक्षण तथा उपयोग गर्न,

खानेपानी तथा सरसफाइसम्बन्धी संरचना तथा सेवा प्रणाली निर्माण गर्न एवं खानेपानी सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रचलित कानून अनुरूप संगठित संस्थाको रूपमा दर्ता हुनु पर्नेछ ।

५. उपभोक्ता संस्थाको गठन तथा दर्ता :

- (१) कुनै सेवा क्षेत्रको लागि खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सेवा प्रदान गर्नका लागि आवश्यक योजना विकास तथा निर्माण गरी वा संघ, प्रदेश सरकार वा अन्य निकायबाट हस्तान्तरण भई आएका आयोजनाको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि नगरपालिकाले सो सेवा क्षेत्रका उपभोक्ताहरूलाई समावेश गरी उपभोक्ता संस्था दर्ता गराउन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि सामुहिक लाभको लागि आयोजना विकास तथा निर्माण गरी वा नगरी त्यस्तो सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि त्यसबाट लाभान्वित हुने व्यक्तिहरूले उपभोक्ता संस्था गठन गरी दर्ता गर्न सक्नेछन् ।

६. उपभोक्ता संस्था दर्ता प्रक्रिया :

- (१) निश्चित सेवा क्षेत्रका उपभोक्ताहरूको सभाले चुनेको तदर्थ उपभोक्ता समितिले उपभोक्ता संस्थाको नाम, ठेगाना, उद्देश्य, सेवा क्षेत्र, समेटिने घरधुरी तथा जनसंख्या, प्रयोग गर्न चाहेको पानीको स्रोत, त्यसबाट निस्कने पानीको मात्रा र आफूले प्रयोग गर्न चाहेको पानीको अनुमानित परिमाण र उपभोक्ता समितिका सदस्यहरूको नाम, ठेगाना तथा पेशा खुलाई उपभोक्ता संस्था दर्ताको लागि नगरपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (२) उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्ने निवेदनका साथ देहाय बमोजिमका कागजपत्र तथा प्रमाणहरू समावेश गर्नु पर्नेछ :
 - (क) अनुसूचि-१ बमोजिमका विषयहरू खुलाई तयार पारिएको तीन प्रति विधान,
 - (ख) दर्ता गर्न आउने व्यक्ति वा व्यक्तिहरूलाई दर्ता गर्नका लागि तदर्थ उपभोक्ता समितिले दिएको अधिकार पत्र,
 - (ग) तदर्थ उपभोक्ता समितिका सदस्यहरूको नागरिकता प्रमाणपत्रको छायाँ प्रति र फोटो ४ प्रति
 - (घ) निवेदन दस्तूर तिरेको नगदी रसीद,
 - (ङ) खानेपानी वा सरसफाइको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न लाग्ने अनुमानित खर्च र संरचना तथा प्रणाली समेत निर्माण गर्नु पर्ने भएमा सो को लागि लाग्ने अनुमानित खर्च र आर्थिक स्रोत व्यवस्थापन कसरी गरिने हो भन्ने कुराको विवरण,
 - (च) सार्वजनिक वा सामुदायिक धारा निर्माण गर्ने भए प्रयोग भएर खेर जाने पानीको निकास र विसर्जन योजना, र

(छ) ढल निकास वा मानव मलमूत्रको व्यवस्थापन तथा पुनः प्रयोग गर्ने भए विसर्जन वा संकलन गर्न प्रस्तावित स्थान, सुरक्षित व्यवस्थापन गर्न अपनाइने उपाय, तथा प्रयोग योजना ।

(ज) सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस ।

(३) नगरपालिकाले उपभोक्ता समितिको विधानको नमूना उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(४) उपभोक्ता संस्था अवच्छिन्न उत्तराधिकार भएको स्वशासित र संगठित संस्था हुने छ । यसले आफ्नो नामबाट कानूनी व्यक्ति सरह व्यवहार गर्न सक्नेछ ।

७. उपभोक्ता संस्था दर्ताको प्रमाण पत्र दिने :

(१) उपभोक्ता संस्था दर्ताको निवेदन परेपछि नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखाका कर्मचारीलेखानेपानीको स्रोतको यकिन गरी पेश गरिएका विवरणहरु ठीक भए नभएको यकीन गरी अनुसूचि-२ बमोजिमको प्रमाणपत्र दिनुपर्नेछ ।

(२) उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्न उपयुक्त नदेखिएमा सम्बन्धित शाखाका अधिकारीले कारणसहित ३ महिनाभित्रनिवेदकलाई सो कुराको जानकारी दिनेछ ।

(३) उपभोक्ता संस्था दर्ता नगर्ने निर्णयमा चित्त नबुझेमा नगर कार्यपालिकासमक्ष निर्णय पुनरावलोकनको लागि अनुरोध गर्न सकिनेछ ।

(४) उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्ने वा नगर्ने सम्बन्धमा नगर कार्यपालिकाको निर्णय अन्तिम मानिनेछ ।

८. उपभोक्ता संस्थाको दर्ता नवीकरण :

(१) उपभोक्ता संस्थाले प्रत्येक वर्ष आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ६ महिना भित्र उपभोक्ता संस्थाको वार्षिक विवरण, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तथा तोकिए बमोजिमको नवीकरण दस्तूर तिरेको नगदी रसीदका साथ नगरपालिकामा उपभोक्ता संस्था नवीकरण गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपभोक्ता संस्थाले बुझाउनु पर्ने वार्षिक विवरणमा कम्तीमा देहायका विषयहरु समावेश भएको हुनु पर्ने छ ।

(क) सेवा वितरण गरिएका घरधुरी संख्या

(ख) सेवासम्बन्धी संरचना तथा सेवा प्रणालीको अवस्था, नयाँ संरचना निर्माण भएको वा मर्मत सम्भार गरेको भए कहाँ के कस्तो निर्माण वा मर्मत सम्भार गरिएको हो सोको विवरण

(ग) पानीको स्रोत वा मूलको संरक्षणका लागि गरिएका कृयाकलाप र मूलको अवस्था

(घ) पानीको स्रोतबाट उत्पादन हुने पानीको मात्रा र उपयोग भएको पानीको मात्रा

(ङ) पानीको गुणस्तर परीक्षण गराइ सोबारे उपभोक्तालाई सूचित गरे-नगरेको विवरण, र

(च) सार्वजनिक वा सामुदायिक धारा राखेको भए त्यसको संख्या तथा त्यहाँ प्रयोग गरेर निस्केको फोहर पानी व्यवस्थापनका लागि गरिएको व्यवस्था ।

- (३) वार्षिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा अन्य कुराहरूका अतिरिक्त उपभोक्ताहरूबाट उठेको कुल रकम, सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा भएको कुल खर्च र मर्मत सम्भार कोषमा भएको रकम र त्यसबाट गरिएको खर्चको विवरण स्पष्ट खुलाएको हुनु पर्नेछ ।

९. उपभोक्ता समितिको गठन र निर्णय प्रक्रिया

- (१) दफा ७ बमोजिम गठित उपभोक्ता संस्थाको सञ्चालनका लागि कुल उपभोक्ता संख्या विचार गरी कम्तीमा ७ जना देखि बढीमा ११ जनासम्मको उपभोक्ता समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपभोक्ता समिति चयन गर्दा कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिला हुनुका साथै सेवा क्षेत्रमा उपलब्ध भए अनुसार सबै वर्ग र सामाजिक समूहको प्रतिनिधित्व हुने गरी गर्नु पर्ने पर्नेछ ।
- (३) उपभोक्ता समितिको निर्णय सकेसम्म सर्वसम्मति र सर्वसम्मति हुन नसकेमा बहुमतको आधारमा गर्नुपर्नेछ ।

१०. उपभोक्ता संस्थाहरू आपसमा गाभिन सक्ने

- (१) भौगोलिक रूपमा जोडिएका सेवाक्षेत्रमा काम गरिरहेका एक वा एकभन्दा बढी उपभोक्ता संस्थाहरूले आपसी सहमतिमा गाभिने निर्णय गरेमा नगरपालिकामा निवेदन दिई एक-अर्कामा गाभिन सक्नेछन् ।
- (२) एउटा सेवा क्षेत्रमा काम गरिरहेको उपभोक्ता संस्थाको उपभोक्ता समितिले तोकिए बमोजिमका कार्यहरू सन्तोषजनक ढङ्गबाट गर्न नसकेको अवस्थामा सेवा क्षेत्र जोडिएको अर्को उपभोक्ता संस्थासँग गाभेर सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको सम्बन्धित अधिकारी ले निर्देशन दिन सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम उपभोक्ता संस्थाहरू एक आपसमा गाभिने शर्तहरू कानून बमोजिम आपसी सहमतिमा निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ । तर संस्थाहरू गाभिने काम सम्पन्न भइसकेपछि गाभिएका संस्थाहरू एउटै संस्थाको रूपमा मानिनेछ र गाभिने संस्थाको अलग अस्तित्व रहेको मानिने छैन ।
- (४) उपदफा (२) बमोजिम उपभोक्ता संस्थागाभिने अवस्था आएमा नगरपालिकाका सम्बन्धित अधिकारी ले सहजीकरण गरिदिनेछ ।
- (५) दफा (१) वा (२) बमोजिम उपभोक्ता संस्थाहरू गाभिने अवस्थामा सेवा प्रणालीको सुधारका लागि नगरपालिकाले आवश्यक अनुदान सहयोग दिन सक्नेछ ।

११. उपभोक्ता संस्थाहरू गाभिनको लागि निवेदन दिनु पर्ने :

एक वा एकभन्दा बढी उपभोक्ता संस्थाहरू गाभिन चाहेमा सम्बन्धित उपभोक्ता समितिका अध्यक्षहरू वा तोकिएका अधिकारीहरूले गाभिएर बन्ने उपभोक्ता संस्थाको नाम, ठेगाना, सेवा क्षेत्र र प्रयोग गर्न

चाहेका पानीका स्रोतहरु र नयाँ उपभोक्ता समितिका सदस्यहरुको नाम, ठेगाना तथा पेशा खुलाई संयुक्त निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपभोक्ता संस्थाहरु गाभिनका लागि दिने निवेदनका साथ देहायका कागजहरु समावेश गर्नु पर्नेछ :

- (क) गाभिन चाहेका उपभोक्ता संस्थाहरुको नाम, ठेगाना र सेवा क्षेत्र,
- (ख) सम्बन्धित संस्थाहरुको साधारण सभाले गरेको गाभिने निर्णयको छायाँप्रति,
- (ग) गाभिने उपभोक्ता संस्थाहरुको दर्ता प्रमाणपत्र तथा पानीको स्रोतमा पाएको अनुमतिपत्रहरुको सक्कल प्रति,
- (घ) गाभिने शर्तहरु तयार गरेको भए सो शर्तनामा वा सम्झौता पत्र,
- (ङ) गाभिने संस्थाहरुको आर्थिक अवस्था भल्किने गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन वा लेखा परीक्षण गरेको भए पछिल्लो वर्षको लेखा परीक्षण प्रतिवेदन,
- (च) गाभिने संस्थाहरु मिलेर बनेको उपभोक्ता संस्थाको ३ प्रति विधान, र
- (छ) गाभिएर बनेको उपभोक्ता समितिको पदाधिकारी तथा सदस्यहरुको नागरिकताको फोटोकपी ।

१२. उपभोक्ता संस्था व्यावसायिक संस्थाको रुपमा परिणत हुन सक्ने :

- (१) कुनै उपभोक्ता संस्थाले एकलै वा अन्य उपभोक्ता संस्था वा संस्थाहरूसँग गाभिएर साधारण सभाबाट निर्णय गरी नगरपालिकाको अन्य क्षेत्रमा पनि व्यावसायिक संस्थाको रुपमा सेवा प्रदान गर्न चाहेमा नगरपालिकामा संघ-संस्था वा व्यवसायको रुपमा दर्ता भई वा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम नाफामूलक वा गैर नाफामूलक कम्पनीको रुपमा दर्ता भएर आएमा नगरपालिकाले पानीको थप स्रोतमा अनुमति दिने तथा सेवा क्षेत्र विस्तारका लागि अनुमति दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै उपभोक्ता संस्था वा संस्थाहरु गाभिएर व्यावसायिक संस्थाको रुपमा दर्ता भइ आएमा नगरपालिकाले सेवा प्रणाली सुधारका लागि आवश्यक अनुदान दिन, पाँच वर्ष सम्मको लागि नगरपालिकाले लिने कर तथा शुल्कहरु मिनाहा गर्न र दश वर्षसम्मका लागि त्यस्ता कर तथा शुल्कहरुमा तोकिएबमोजिमका विशेष छूट दिनेछ ।

१३. गाभिएर बनेका उपभोक्ता संस्थाको दर्ता र अनुमति :

- (१) ऐन बमोजिम उपभोक्ता संस्थाहरु गाभिएर गठन भएको उपभोक्ता संस्था नगरपालिकाले दर्ता गरी दर्ता प्रमाण पत्र दिनेछ ।
- (२) नगरपालिकाले उपदफा (१) बमोजिम दर्ता गरिएको उपभोक्ता संस्थालाई सो संस्थाले प्रयोग गर्न पाउने पानीको स्रोत र सीमा तथा सेवा क्षेत्र आदि खुलाई आवश्यक निर्माण तथा सेवा प्रणाली सुधार, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि नयाँ अनुमति पत्र प्रदान गर्नेछ ।

१४. लगत कट्टा गरी विवरण अद्यावधिक गर्ने :

नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखाका अधिकृतले दफा १२ बमोजिम व्यावसायिक संस्थाको रुपमा परिणत भएका तथा दफा १३ बमोजिम गाभिएका संस्थाहरुको सक्कल अनुमतिपत्रहरु कार्यालमा राखेर तिनको लगत कट्टा गरी अनुमति प्राप्त संस्थाहरुको विवरण अद्यावधिक गरी प्रचलित कानून बमोजिम प्रदेश तथा संघीय सरकारलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद- ३

खानेपानीको स्रोत उपयोग तथा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति

१५. अनुमति लिनु पर्ने :

- (१) नगर क्षेत्रमा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सम्बन्धी कार्यको सर्वेक्षण गर्न, त्यस्तो सेवा प्रदान गर्नका लागि आवश्यक संरचना तथा सेवा प्रणाली निर्माण गर्न, त्यस्तो प्रणाली वा ट्याङ्कर मार्फत खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न र नगर क्षेत्रभित्रको खानेपानीको स्रोतको सार्वजनिक, संस्थागत वा व्यावसायिक उपयोग गर्न चाहने सङ्गठित संस्थाले तोकिएबमोजिम अनुमति लिनु पर्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) मा जुन सुकै कुरा उल्लेख गरिएको भए तापनि देहायका कार्यहरुको लागि अनुमति लिनु पर्ने छैन :
 - (क) आफ्नो निजी जग्गामा रहेको खानेपानीको स्रोत घरेलु उपयोगका लागि प्रयोग गर्न,
 - (ख) आफ्नो घर परिसरको फोहर पानी वा दिसाजन्य लेदो पदार्थअरुलाई प्रतिकूल असर नपर्ने गरी आफ्नै जग्गामा अवशोषण गराउन वा विसर्जन गर्न ।
- (३) यो ऐन लागू हुनु अगावै नगरक्षेत्रमा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन गरिरहेका सङ्गठित संस्थाहरुले यो ऐन लागू भएको एकवर्षभित्र नगरपालिकाबाट अनुमति लिनु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि देहाय बमोजिमको संगठित संस्थाले पुनः अनुमति नलिई देहायबमोजिम गर्नु पर्ने छ :
 - (क) यो ऐन जारी हुनु अगावै देखि नेपाल सरकारबाट अनुमति प्राप्त गरी नगरक्षेत्रमा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रदान गरिरहेको संस्थाले आफूले सेवा प्रदान गरिरहेको क्षेत्र तथा सेवा विस्तार गर्न चाहेको भए सेवा विस्तार गर्ने क्षेत्र र सो कार्यका लागि लाग्ने अनुमानि समय खुलाई नगरपालिकालाई सूचित गर्नु पर्नेछ ।

(ख) प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम दर्ता भएर अनुमति प्राप्त गरी नगरपालिकाको कुनै वडा वा वस्तीमा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा संचालन गरिरहेका उपभोक्ता संस्थाहरुले यो ऐन जारी भएको एक वर्षभित्र दर्ता तथा अनुमतिको प्रमाण तथा देहाय बमोजिमका कागज प्रमाणका साथ नगरपालिकामा सूचिकृत हुनु पर्ने छ ।

(अ) उपभोक्ता समिति दर्ता तथा स्रोत प्रयोगको अनुमति सम्बन्धी कागजपत्र,

(आ) सेवा प्रदान गर्नका लागि नगरपालिकाको कुन-कुन क्षेत्रमा के कस्ता संरचना निर्माण गरेको छ भन्ने कुराको विवरण,

(इ) आफूले काम गरिरहेको सेवाक्षेत्र र प्रदान गरिरहेका सेवाहरु,

(ई) तोकिए बमोजिमको सूचिकरण दस्तुर तिरेको नगदी रसीद,

(उ) उपभोक्ता समिति अन्यत्र सम्बन्धित निकायमा नवीकरण नगरेको भए चालू आर्थिक वर्षको नवीकरण दस्तुर, र

(ऊ) वडा कार्यालयको सिफारिस,

१६. अनुमति प्राप्त गर्न निवेदन दिनुपर्ने र व्यावसायिक योजना बनाउनु पर्ने :

(१) दफा १५ बमोजिम कुनै कार्य गर्न अनुमति लिन चाहने सङ्गठित संस्थाले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसमक्ष आफूले गर्न चाहेको काम, खानेपानी वा सरसफाइ सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने भए आफूले सेवा प्रदान गर्न खोजेको भौगोलिक क्षेत्र, समेट्ने र समेट्न सक्ने अनुमानित घरधुरी र जनसंख्या खुलाई देहाय बमोजिमको कागज प्रमाणका साथ निवेदन पेश गर्नु पर्ने छ :

(क) कानून बमोजिम सङ्गठित संस्थाको रूपमा दर्ता भएको प्रमाणपत्र, दर्ता भएको आर्थिक वर्ष परिवर्तन भएको भए चालू आर्थिक वर्षमा नवीकरण गरेको प्रमाण,

(ख) खानेपानी तथा सरसफाइको संरचना निर्माण गर्ने भए सो कार्यका लागि गरिएको पानीको स्रोतको सर्वेक्षण तथा गर्न खोजिएको निर्माण कार्यले वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पार्ने वा नपार्ने, त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा हटाउन वा कम गर्न सकिने वा नसकिने सम्बन्धमा विश्लेषण गरी संरचना निर्माणको सम्भाव्यताका सम्बन्धमा तयार गरिएको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन वा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन,

(ग) पानीको स्रोत प्रयोग गर्ने अनुमति प्राप्त गरिसकेको भए अनुमतिपत्रको छायाँ प्रति,

(घ) अनुमति माग गरे अनुरूप कार्य गर्न आर्थिक तथा प्राविधिक रूपमा सक्षम रहेको विश्वास गर्न सकिने आधार,

(ङ) ढल निकास वा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन तथा पुनः प्रयोगसम्बन्धी अनुमति चाहने संगठित संस्थाले सुरक्षित विसर्जन, भण्डारण, प्रशोधन गर्ने स्थान, विधि तथा योजना,

(च) सङ्गठित संस्थाको तर्फबाट निवेदन गर्न अख्तियार पाएको पत्र र त्यस्तो अख्तियार पाउनेको नागरिकता,

(छ) तोकिए बमोजिमको निवेदन दस्तुर तिरेको नगदी रसीद,

(ज) सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस,

- (२) यो ऐन जारी भएको दुई वर्ष भित्र खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिहरूले आफ्नो संस्थाको व्यावसायिक योजना बनाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

१७. एक भन्दा बढी कामको लागि एउटै निवेदन दिन सकिने :

- (१) सङ्गठित संस्थाले अनुमति पत्रको लागि निवेदन दिँदा एउटा मात्र कामको लागि वा एक भन्दा बढी कामको लागि एउटै निवेदन दिन सक्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पानीको स्रोतको सर्वेक्षणको निवेदनसँगै पानीको स्रोतको प्रयोग वा निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको अनुमतिको लागि एउटै निवेदन दिन सकिने छैन ।

१८. सेवा विस्तारको लागि अनुमति लिनु पर्ने :

- (१) कुनै सङ्गठित संस्थाले आफूले सेवा प्रदान गरिरहेको क्षेत्र विस्तार गर्न चाहेमा त्यस्ता संस्थाले आफूले सेवा प्रदान गरिरहेको क्षेत्र र समेटेको घरधुरी संख्या, विस्तार गर्न चाहेको क्षेत्र, थप समेट्ने अनुमानित घरधुरी तथा जनसंख्या, पानीको स्रोत पर्याप्त रहे नरहेको, स्रोत पर्याप्त नभए कुन स्रोतबाट माग पूरा गरिने हो, सेवा विस्तार गर्न चाहेको क्षेत्रमा अन्य सेवा प्रदायकले सेवा प्रदान गरिरहेको भए सो को विवरणतथा सेवा विस्तार गर्न लाग्ने समय र सेवा विस्तारको योजना लगायत दफा १६ को उपदफा (१) अनुरूप आवश्यक पर्ने अन्य प्रमाणका साथ प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसमक्ष सेवा क्षेत्र थप गर्नका लागि निवेदन दिनु पर्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सेवा क्षेत्र थप गर्दा वितरण च्याम्बर र पाईप विस्तार बाहेक पानीको नयाँ स्रोत प्रयोग गरी नयाँ संरचना विस्तार गर्नु पर्ने भएमा स्रोत उपयोगका लागि नयाँ अनुमति लिएसरहको प्रक्रिया अपनाउनु पर्नेछ ।

१९. अनुमतिपत्रमा संशोधन :

- (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले सेवाको प्रकार वा सेवा क्षेत्र थप गरी वा नगरी अनुमतिपत्रमा संशोधन गर्न चाहेमा नगरपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (२) सर्वेक्षण वा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन नचाहिने वा पानीको नयाँ स्रोत थप गर्नुपर्ने अवस्थामा अनुमतिपत्रमा नयाँ प्रकृतिको सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको अनुमति लिने वा नमिलेको कुरा सच्याउनको लागि निवेदन गरेको भए आवश्यक छानवीन गरी निवेदन परेको एक हप्ताभित्र संशोधन गरिदिनु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) मा जे सुकै लेखिएको भए पनि नयाँ सर्वेक्षण गर्नु पर्ने, नयाँ पानीको स्रोत उपयोग गर्ने, वातावरणीय अध्ययन वा नक्शा पास गरी गर्नु पर्ने खालको नयाँ संरचना वा सेवा प्रणाली निर्माण गर्ने जस्ता कुरामा संशोधन गर्नु परेमा नयाँ अनुमति लिँदा अपनाउनुपर्ने प्रक्रियाहरू अपनाई सो कामको लागि छुट्टै अनुमति पत्र जारी गर्नुपर्नेछ ।

२०. दस्तुरहरु :

- (१) यो ऐन बमोजिम विभिन्न निवेदन, अनुमति, नवीकरण आदि विभिन्न कार्यका लागि लाग्ने दस्तुरको नगर कार्यपालिकाबाट समय समयमा तोकिए अनुसार हुनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएका वा परिवर्तन गरिएका दरहरु नगरपालिकाको राजपत्रमा प्रकाशित भएपछि लागू हुनेछ ।

२१. अनुमति-पत्रको निवेदनमा छानबिन :

- (१) नगरपालिकाका सम्बन्धित शाखाका अधिकृतले दफा १६ तथा १७ बमोजिम प्राप्त निवेदनसाथ पेश गरिएका कागज प्रमाण तथा सम्बन्धित आयोजना आर्थिक, सामाजिक, प्राविधिक तथा वातावरणीय दृष्टिकोणले उपयुक्त भए नभएको छानबिन गरी उपयुक्त देखिएमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसमक्ष अनुमतिको लागि सिफारिस गरी तोकिएको ढाँचामा माग अनुरूपको कार्य गर्नका लागि अनुमतिपत्र प्रदान गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम छानबिन गर्दा थप प्रमाण आवश्यक पर्ने वा कुनै विषयमा थप स्पष्ट गर्नु पर्ने देखिएमा सम्बन्धित अधिकारीले थप कागज प्रमाण पेश गर्न वा स्पष्ट गर्न निवेदकलाई सात दिनको समय दिनुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम तोकिएको समयमा निवेदकले थप कागज प्रमाण पेश गरेमा वा थप स्पष्ट गरेमा सो मितिलाई नै निवेदन परेको मिति मानिनेछ ।

२२. सार्वजनिक सूचना जारी गर्नु पर्ने :

- (१) दफा १६ बमोजिम खानेपानीको स्रोतको सर्वेक्षणको वा खानेपानीको स्रोत प्रयोगको लागि अनुमति प्राप्त गर्न निवेदन परेपछि आवश्यक छानबिन गरेर अनुमति प्रदान गर्नु अघि सो आयोजनासम्बन्धी विवरण समावेश गरी कुनै दावी विरोध वा सुझाव भए १५ दिनभित्र प्रदान गर्नका लागि कार्यालयको सूचना पाटी तथा वेबसाईट वा अन्य पत्रपत्रिकाबाट सार्वजनिक सूचना जारी गर्नु पर्नेछ ।
- (२) तोकिएको समय भित्रमा कुनै दावी विरोध वा सुझाव आएमा सो कुरासमेत विचार गरी अनुमति प्रदान गर्ने अधिकारीले निवेदकलाई अनुमति दिने भएमा अनुमति पाउने संस्थाले पालन गर्नु पर्ने आवश्यक शर्तहरु तोकिएको दिन वा अनुमति दिन नसकिने जानकारी दिन सक्नेछ ।

२३. अनुमतिपत्र दिनु पर्ने :

- (१) अनुमतिको निवेदन प्राप्त भएपछि सम्बन्धित अधिकारीले छानबिन गर्दा कानून बमोजिम अनुमति दिन उपयुक्त देखिएमा देहायको अवधिभित्र अनुमति दिइएका विषयहरु तथा आवश्यक शर्त उल्लेख गरी अनुमतिपत्र प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
 - (क) सर्वेक्षणको अनुमतिको लागि निवेदन परेको ४५ दिनभित्र,
 - (ख) पानीको स्रोत उपयोगको लागि निवेदन परेको ४५ दिनभित्र,

- (ग) संरचना तथा सेवा प्रणाली निर्माण गरी संचालन तथा व्यवस्थापन गरिने खानेपानी योजनाको अनुमतिका लागि निवेदन परेको ४५ दिनभित्र
- (घ) कुनै पनि खालको खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन मात्रको अनुमति लिनका लागि परेको निवेदनमा १५ दिन भित्र
- (ङ) सुरक्षित विसर्जन गर्ने गरी ट्याङ्करमा ढुवानी गरी सरसफाइ सेवा पुऱ्याउने अनुमतिका लागि निवेदन परेको १५ दिन भित्र
- (२) कुनै सेवा प्रदायकले सन्तोषजनक रूपमा सेवा प्रदान गरिरहेको अवस्थामा अनुमतिपत्र दिंदाको शर्तमा तोकिएको अवधिभर सोही ठाउँमा निजले अनुमति पाएको खानेपानीको स्रोतको प्रयोगमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी वा परिमाणमा कटौती हुने गरी अर्को सेवा प्रदायकलाई सोही काम गर्नको लागि अनुमति दिइने छैन ।
- (३) उपदफा (२) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि कुनै ठाउँमा सेवा प्रदान गरिरहेको सेवा प्रदायकले एक वर्षभन्दा बढी अवधिदेखि नियमित रूपमा सेवा प्रदान नगरेको वा माग बमोजिम पर्याप्त सेवा दिन नसकेको वा तोकिएको मापदण्ड तथा गुणस्तर अनुरूपको सेवा प्रदान गर्न नसकिरहेको र सेवा सुधारका लागि कुनै प्रयास पनि गरिरहेको छैन भने नगर कार्यपालिकाले निर्णय गरी अर्को सङ्गठित संस्थालाई सो क्षेत्रमा काम गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।
- (४) नेपाल सरकारले बनाएको मापदण्डको अधिनमा रही आवश्यकता अनुसार काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डसँग परामर्श गरी नगरपालिकाले भूमिगत पानीको उपयोग गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ । यसरी अनुमति दिंदा प्राकृतिक पानीको स्रोतलाई असर नपर्ने गरी मात्र दिइनेछ ।
- (५) प्रचलित कानूनबमोजिम भूमिगत पानीको उपयोग गर्न अनुमति लिनु नपर्ने अवस्थामा कुनै विद्युतीय यन्त्र (मोटर) प्रयोग गरी भूमिगत पानीको प्रयोग गर्ने उपभोक्ताले ३ महिना भित्र नगरपालिकामा आफूले भूमिगत पानीको उपभोग गरिरहेको बारे कति गहिराईबाट कति गोलाईको पाइपबाट पानी निकालिरहेको हो भन्ने कुरा जानकारी दिनु पर्नेछ ।
- (६) यो ऐन लागू हुनु अगावै देखि विद्युतीय यन्त्र प्रयोग गरी भूमिगत पानी उपयोग गरिरहेका उपभोक्ताहरूले यो ऐन जारी भएको ३ महिना भित्र उपदफा (५) बमोजिमको जानकारी दिनु पर्नेछ ।

२४. एकमुष्ठ वा छुट्टाछुट्टै अनुमति दिन सकिने

- (१) दफा १७ बमोजिम निवेदकको माग अनुरूप नगरपालिकाले खानेपानीको स्रोत उपयोग, खानेपानीको संरचना तथा सेवा प्रणाली निर्माण, सेवा प्रणालीको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन, सरसफाइसम्बन्धी संरचना तथा सेवा प्रणालीको निर्माण, सरसफाइ सेवा सञ्चालन एवं स्वच्छता प्रवर्द्धन सम्बन्धी कामहरू गर्नका लागि एकमुष्ठ वा अलग-अलग कामको लागि छुट्टाछुट्टै अनुमति दिन सक्नेछ ।

२५. अनुमति नदिन सक्ने :

- (१) तोकिएको अधिकारीले छानबिन गर्दा निवेदकलाई अनुमति दिन अनुपयुक्त देखेमा कारण सहित लिखित जानकारी दिनेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमति नपाएको विषयमा निवेदकले नगर कार्यसमितिसमक्ष पुनरावलोकनका लागि निवेदन गर्न सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम परेको पुनरावलोकनको निवेदनमा नगर कार्यसमितिको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

२६. अनुमति प्राप्त संगठित संस्थाको पानीको स्रोतमा अधिकार :

- (१) अनुमति प्राप्त संगठित संस्थालाई पानीको स्रोतमा तोकिएको परिमाण बमोजिमको पानी उपयोग गर्ने अधिकार हुनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको उपयोग गर्ने अधिकार सम्बन्धित संगठित संस्थाले खानेपानी सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न पाउञ्जेल उपयोग गर्न सक्नेछ ।
- (३) यो ऐन लागू हुनु पूर्व देखि कुनै खानेपानीको स्रोत प्रयोग गरिरहेका संगठित संस्थालाई सो पानी प्रयोगमा अग्राधिकार हुनेछ ।
- (४) उपदफा (३) मा जे सुकै लेखिएको भएतापनि सम्बन्धित सेवा प्रदायकले नियमित सेवा प्रदान नगरेको वा तोकिएको गुणस्तर बमोजिमको खानेपानी वितरण गर्न नसकेको अवस्थामा वा सेवामा थप सुधार गर्ने उद्देश्यले त्यस्ता संगठित संस्थाको सहमतिमा सो संस्थाले प्रयोग गरिरहेको स्रोत प्रयोग गरी नगरपालिका आफै वा नेपाल सरकारले अर्को सेवा प्रदायकमार्फत सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न गराउन सक्नेछ ।

स्पष्टिकरण : यहाँ सेवामा सुधार भन्नाले मात्रात्मक, गुणात्मक तथा नियमितताको दृष्टिले पहिलाभन्दा राम्रो, आर्थिक दृष्टिले सस्तो तथा वातावरणीय जोखिम न्यूनीकरण हुने, पानीको स्रोतको संरक्षणको दृष्टिले बढी उपयुक्त वा प्राविधिक रूपले बढी उपयुक्त हुने गरी वा यीमध्ये कुनै दृष्टिले सुधार हुने भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

२७. अनुमतिपत्रमा खुलाउनु पर्ने प्रमुख कुराहरु :

- (१) यो ऐन बमोजिम सर्वेक्षणको लागि अनुमतिपत्र प्रदान गर्दा अनुसूचि-३ को ढाँचामा प्रदान गर्नु पर्दछ र सो अनुमति पत्रमा अन्य कुराहरुका अतिरिक्त सर्वेक्षणको उद्देश्य, सर्वेक्षण गर्ने क्षेत्र, सर्वेक्षण गरिसक्नु पर्ने समयसीमा र आवश्यक शर्तहरु खुलाउनु पर्नेछ ।
- (२) खानेपानीको स्रोत उपयोगको अनुमतिपत्र प्रदान गर्दा अनुसूचि-४ को ढाँचामा प्रदान गर्नु पर्दछ र सो अनुमतिपत्रमा अन्य कुराहरुका अतिरिक्त खानेपानीको स्रोतको नाम, ठेगाना, उपयोगको उद्देश्य, अनुमति प्राप्त संस्थाले प्रयोग गर्ने खानेपानीको परिमाण र स्रोत संरक्षण लगायतका लागि पालन गर्नुपर्ने आवश्यक शर्तहरु खुलाउनु पर्नेछ ।
- (३) खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको अनुमतिपत्र प्रदान गर्दा अनुसूचि-५ को ढाँचामा प्रदान गर्नु पर्दछ र सो अनुमतिपत्रमा अन्य कुराहरुका अतिरिक्त कुन-कुन कामको लागि अनुमति प्रदान गरिएको हो, अनुमतिपत्रको अवधि र पालन गर्नुपर्ने प्रमुख शर्तहरु खुलाउनु पर्नेछ ।

२८. अनुमतिपत्रको अवधि :

- (१) सर्वेक्षणको लागि दिइने अनुमति पत्रको अवधि प्राविधिक जटिलता तथा अन्य परिस्थितिजन्य अनुकूलता हेरी बढीमा एक वर्षको हुनेछ । तोकिएको अवधिमा काम सम्पन्न गर्न नसकेमा अनुमतिपत्र खारेज गर्न सकिनेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा जेसुकै उल्लेख गरिएको भए तापनि कुनै प्राकृतिक विपत्ति वा प्राविधिक कारण वा यस्तै चित्तबुझ्दो कारणले काम गर्दागर्दै पनि सम्पन्न हुन नसकेमा एक पटकमा तीन महिनाभन्दा बढी नहुने गरी अनुमति दिने अधिकारीले बढीमा छ महिनासम्म म्याद थप गर्न सक्ने छ ।
- (३) खानेपानी तथा सरसफाई सेवा प्रदान गर्नका लागि आयोजना वा सेवा प्रणालीको निर्माण गरी सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न वा खानेपानीको स्रोतको सार्वजनिक, संस्थागत, व्यावसायिक तथा औद्योगिक उपयोग गर्नका लागि दिइने अनुमतिपत्रको अवधि बढीमा पच्चीस वर्षको हुनेछ ।
- (४) उपदफा (३) मा जेसुकै लेखिएको भएतापनि तोकिएको अधिकारीले खानेपानी तथा सरसफाई सेवाको निर्माण समेत गरी वा निर्माण भइसकेका प्रणाली सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि अनुमति दिँदा एक पटकमा पाँच वर्षको लागि मात्र प्रदान गरिनेछ ।
- (५) माथि उपदफा (३) र (४) मा जेसुकै लेखिएका भए तापनि ट्याङ्कर मार्फत खानेपानी वा दिसाजन्य लेदोपदार्थ ढुवानी लगायतका सरसफाई सेवा प्रदान गर्ने सङ्गठित संस्थाको अनुमतिपत्रको अवधि दुई वर्षको हुनेछ । यस्तो म्याद सेवाको गुणस्तर हेरी पटक पटक थप गर्न सकिनेछ ।
- (६) अनुमतिपत्रको म्याद सकिएका सेवा प्रदायकहरुले म्याद सकिनुभन्दा ३० दिन अगावै म्याद थपको लागि तोकिए बमोजिम निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (७) तोकिएको म्याद भित्र अनुमतिपत्रको म्याद थप नगराउने सेवा प्रदायकको अनुमति स्वतः खारेज हुनेछ ।

२९. निजी घर जग्गाको प्रयोगका सम्बन्धमा :

- (१) खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाका लागि कुनै संरचना निर्माण गर्न तथा पाइप ओछ्याउन लगायत सेवा प्रणाली निर्माण तथा मर्मत सम्भार गर्ने क्रममा कसैको निजी जग्गा वा घरको हाता (कम्पाउण्ड) प्रयोग गर्नु पर्ने भएमा अनुमति प्राप्त संस्थाले प्रचलित कानून अनुरूप जग्गा प्राप्त गर्न सहजीकरणको लागि नगरपालिकासमक्ष लिखित अनुरोध गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम अनुरोध भइ आएमा नगरपालिकाले कानून बमोजिम आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउने छ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम कसैको घरजग्गा प्रयोग गरी पाइप विस्तार वा अन्य सेवा प्रणाली निर्माण गरिएको अवस्थामा भएको क्षति अनुमति प्राप्त संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

३०.निर्माणसम्पन्न प्रमाण-पत्र:

- (१) अनुमति प्राप्त संस्थाले तोकिए बमोजिमको आयोजनाका लागि आवश्यक संरचना तथा सेवा प्रणाली निर्माण गरी संचालन गर्नु अघि नगरपालिकामा जानकारी गराई निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र लिनु पर्नेछ ।
- (२) नगरपालिकाले सम्बन्धित प्राविधिक पठाई तोकिए बमोजिम निर्माण सम्पन्न भए-नभएको सुनिश्चित गरी निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ ।
- (३) निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र लिएपछि अनुमति प्राप्त संस्थाले तोकिएबमोजिमको सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

३१. निर्देशन दिन सक्ने :

- (१) नगरपालिकाले अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था वा सेवा प्रदायकलाई खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी आयोजनाको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम दिइएको निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित पक्ष वा पक्षहरुको कर्तव्य हुनेछ ।

३२. अनुमतिपत्र खारेज हुने :

- (१) देहायको अवस्थामा अनुमति प्रदान गर्ने अधिकारीले म्याद सकिनुपूर्व नै अनुमति प्राप्त संस्थाको अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्ने छः
 - (क) ऐन बमोजिम थप गर्न सकिनेअधिकतम अवधिभित्र पनि आयोजना वा सेवा प्रणालीको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन नगरेमा,
 - (ख) एक वर्ष वा सोभन्दा बढी अवधि सम्म अनुमतिपत्रमा तोकिए बमोजिमको गुणस्तरीय सेवा नियमित रूपमा उपलब्ध नगराएमा,
 - (ग) ऐन बमोजिम निर्धारण गरिएको भन्दा बढी महसुल वा शुल्क लिएमा,
 - (घ) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत काम गरेमा,
- (२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमतिपत्र खारेज गर्नु अघि अनुमति प्रदान गर्ने अधिकारीले सम्बन्धित सेवा प्रदायकलाई सफाइको मौका दिनु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) का विभिन्न खण्डहरुमा जेसुकै उल्लेख भएको भए तापनि उपभोक्ता संस्थाले सेवा संचालन तथा व्यवस्थापन गरेको अवस्थामा अन्य बैकल्पिक सेवा प्रदायक उपलब्ध हुने अवस्था नभएमा सम्बन्धित उपभोक्ता समितिसँग छलफल गरी नगरपालिकाका सम्बन्धितअधिकृतले

उपभोक्ता समितिको क्षमता अभिवृद्धि गराई वा उपभोक्ता समितिको पुनर्गठन गर्न लगाई वा छिमेकमा रहेका अन्य सक्षम उपभोक्ता समितिसँग गाभन लगाएर सेवा सुचारु गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

- (४) अनुमति प्राप्त संस्थाको अनुमतिपत्र खारेज गर्दा सो संस्थाको सेवा क्षेत्रमा सेवा आपूर्तिको बैकल्पिक व्यवस्था नगरी खारेज गरिने छैन ।

३३. अनुमतिपत्र दिएको अभिलेख राख्ने :

- (१) अनुमति दिने अधिकारीले खानेपानीको स्रोत प्रयोग गर्न दिएको अनुमति र खानेपानी तथा सरसफाई सेवासम्बन्धी सर्वेक्षण, निर्माण, सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको छुट्टाछुट्टै अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेख राख्दा कुन संगठित संस्थालाई, कुन सेवा क्षेत्रमा, के-कस्ता मुख्य शर्तहरूमा, के-के गर्न, कति समयको लागि कहिले अनुमति दिएको हो भन्ने कुरा स्पष्ट खुल्ने गरी राख्नु पर्दछ ।
- (३) अनुमति दिने अधिकारीले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिनाभित्र वर्षभरि पानीको स्रोतको उपयोग तथा खानेपानी तथा सरसफाई सेवा उपलब्ध गराउनका लागि दिइएको अनुमतिको देहाय बमोजिमको विवरण प्रदेशको खानेपानी तथा संघीय खानेपानी मन्त्रालयलाई बोधार्थदिनुपर्नेछ ।
- (क) सो आर्थिक वर्षमा अनुमतिपत्र प्रदान गरिएको सङ्गठित संस्थाको जम्मा संख्या र ती संस्थाहरूको नाम,
- (ख) सम्बन्धित संस्थाहरूले सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्र,
- (ग) सम्बन्धित संस्थाहरूलाई प्रदान गरिएको अनुमतिपत्रको अवधि र अनुमति दिइएको कामको विवरण,
- (घ) नगरपालिकाको पूरै वा आंशिक खर्चमा निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरेका आयोजनाहरूको संख्या, आयोजनाहरूको नाम र सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्र,
- (ङ) नगरपालिकाको पूरै वा आंशिक खर्चमा निर्माण गरी अन्य सङ्गठित संस्थालाई संचालन गर्न दिएको भए ती संस्थाहरूको नाम र सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्र ।
- (४) अनुमति दिने अधिकारीले कुनै पनि आयोजनाको लागि अनुमति दिएपछि त्यस्तो अनुमति दिएको एक महिना भित्र सोसम्बन्धी तोकिएबमोजिमको विवरण नगरपालिकाको वेबसाईटमा राखी नेपाल सरकारले तयार गरेको विद्युतीय नक्सामा प्रविष्ट गर्न लगाउने छ ।
- (५) नगरपालिकाको खानेपानी तथा सरसफाईसम्बन्धी विषय हेर्न तोकिएको अधिकारीले नगरपालिकाभित्रको खानेपानी तथा सरसफाईसम्बन्धी तोकिएको विवरणहरू सम्बन्धित अनुमति प्राप्त

संस्था वा सेवा प्रदायकबाट प्राप्त भएको एक महिनाभित्र नगरपालिकाको वेबसाइटमा राखी नेपाल सरकारले तयार गरेको विद्युतीय नक्सामा प्रविष्ट गराई अद्यावधिक गर्नु वा गर्न लगाउनु पर्दछ ।

३४. संरचना हस्तान्तरण :

- (१) अनुमति प्राप्त संस्थाले दफा २८ को उपदफा (३) बमोजिमको अनुमतिपत्रको म्याद समाप्त भएपछि आफूले सञ्चालन गरेको खानेपानी तथा सरसफाइको संरचना र सेवा प्रणाली चालू अवस्थामा नगरपालिकालाई हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि जग्गा लगायत सम्पूर्ण संरचना तथा सेवा प्रणाली निजी खर्चमा निर्माण गरी स्थापना तथा सञ्चालन, व्यवस्थापन गर्ने कम्पनीले आफूले बनाएको संरचना हस्तान्तरण गर्नु पर्ने छैन ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम वा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम खानेपानी तथा सरसफाइसम्बन्धी कुनै संरचना तथा सेवा प्रणाली नगरपालिकालाई हस्तान्तरण भएमा नगरपालिकाले नगर क्षेत्रमा व्यवस्थित रूपमा सेवा प्रदान गरिरहेको अनुमति प्राप्त संस्थावा कुनै अनुभवी सङ्गठित संस्था वा सम्बन्धित सेवा क्षेत्रका उपभोक्ताहरूको संस्था गठन भएको भए त्यस्ता संस्थालाई र गठन नभएको भए गर्न लगाई करारमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न लगाउन सक्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि खानेपानी तथा सरसफाइको संरचना तथा प्रणाली कुनै अनुमति प्राप्त संस्थाबाट हस्तान्तरण भई आएको अवस्थामा सो संस्थाले सन्तोषजनक ढङ्गबाट सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरिरहेको भए सोही संस्थालाई सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न करारमा दिइनेछ ।
- (५) उपदफा (१) बमोजिम हस्तान्तरण भएको संरचना तथा प्रणालीबाट सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको जिम्मा उपदफा (४) बमोजिम हस्तान्तरण गर्ने संस्थालाई नै प्रदान नगरी अर्कै संस्थालाई प्रदान गर्नु पर्ने अवस्थामा त्यस्तो संस्थाले यो ऐन बमोजिम सम्बन्धित पानीको स्रोत प्रयोग गर्न तथा सम्बन्धित क्षेत्रमा सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमति प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।
- (६) प्रचलित कानून बमोजिम नगरपालिकालाई हस्तान्तरण भएका खानेपानी तथा सरसफाइ सेवासम्बन्धी देहायबमोजिमको विवरण प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलेहस्तान्तरण भएको मितिले तीन महिनाभित्र प्रदेशको खानेपानी तथा सरसफाइ हेर्ने मन्त्रालय तथा संघीय खानेपानी मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ :

(क) संरचना तथा सेवा प्रणालीको नाम र ठेगाना,

(ख) प्रदान गरिरहेका सेवाको विवरण,

(ग) हस्तान्तरण गर्ने संस्थाको नाम,

(घ) सेवा प्रदान गरिने क्षेत्र,

(ङ) सेवाको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको जिम्मा दिइएको संस्थाको नाम र करारको अवधि, र

(च) मुख्य-मुख्य शर्तहरू ।

३५. हस्तान्तरण प्रक्रिया :

- (१) अनुमति प्राप्त संस्थाको म्याद सकिएरहस्तान्तरण गर्नु पर्ने भएमा म्याद सकिनुभन्दा कम्तीमा तीन महिना अगाडि प्रस्तावित हस्तान्तरण योजनाका साथ नगरपालिकालाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको जानकारी पाएपछि नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार आफ्नो कर्मचारी खटाएर अनुमति प्राप्त संस्थाको व्यवस्थापक तथा सञ्चालक वा कार्यसमितिका सदस्यहरुको सहयोगबाट देहायका विवरणहरु तयार गर्नु गराउनु पर्नेछ ।
 - (क) सम्बन्धित संरचना तथा सेवा प्रणालीको अवस्था,
 - (ख) कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण,
 - (ग) हस्तान्तरण गर्दाको अवस्था सम्मको आय-व्यय, चल-अचल सम्पत्ति, उपभोक्ता तथा अन्यत्रबाट उठ्न बाँकी बक्यौता रकम तथा दायित्व स्पष्ट हुने आर्थिक विवरण र अघिल्लो आर्थिक वर्षसम्मको लेखा परीक्षण प्रतिवेदन, र
 - (घ) अन्य आवश्यक विवरण ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिमको विवरण तयार भएपछि अनुमति प्राप्त संस्था तथा नगरपालिकाको तर्फबाट तोकिएका प्रतिनिधिहरु बसी कार्यरत कर्मचारीहरुको व्यवस्थापन, अनुमतिप्राप्त संस्थाको आर्थिक दायित्वको जिम्मेवारी, तत्काल गर्नु पर्ने मर्मत सम्भार लगायतका अन्य कार्यको विवरण, सो आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको जिम्मा सोही संस्थालाई दिने वा अर्को संस्थालाई दिने, करारमा दिने मुख्य शर्तहरु लगायतका विषयहरु समावेश गरी हस्तान्तरण योजना तयार गर्नु पर्नेछ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिमको योजना तयार गर्न प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आवश्यकता अनुसारसम्बन्धित शाखाका प्रमुख, सम्बन्धित काम हेर्ने इन्जिनियर आदिलाई खटाउन सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (३) बमोजिम तयार गरिएको योजनालाई नगर कार्यसमितिले अनुमोदन गरेपछि आयोजनाको हस्तान्तरण सम्पन्न हुनेछ ।

परिच्छेद- ४

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवासञ्चालन

३६. खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन :

- (१) नगर क्षेत्रमा आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउन नगरपालिकाले खानेपानी तथा सरसफाइको संरचना तथा प्रणालीको निर्माण तथा स्थापना गरी सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न वा गर्न लगाउन सक्नेछ ।

- (२) नगरपालिकाले आफ्नो लगानीबाट निर्माण गरेको वा नगरपालिकालाई कानून बमोजिम हस्तान्तरण भई आएको संरचना तथा प्रणालीबाट खानेपानी तथा सरसफाई सेवा प्रदान गर्न एउटै वा अलग-अलग सङ्गठित संस्थालाई खानेपानी तथा सरसफाई सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न करारमा दिन सक्नेछ ।
- (३) सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन करारमा दिंदा उपयुक्त अनुसार जग्गाबाहेक त्यसमा निर्मित संरचना र त्यसमा जडित उपकरणहरूसंगठित संस्थालाई नै हस्तान्तरण गर्न वा जग्गा समेत त्यस्ता संरचना तथा प्रणालीहरू भाडा वा लिजमा दिन सकिने छ ।

३७. करारमा समेट्नु पर्ने :

खानेपानी तथा सरसफाइका संरचना तथा सेवा प्रणाली करारमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न दिंदा नगरपालिकाले अन्य कुराहरूका अतिरिक्त देहायका कुराहरू स्पष्टसँग उल्लेख गर्नु पर्नेछ :

- (क) सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्दा त्यसमा लाग्ने खर्च कटाई बाँकी हुने आयको प्रयोग वा घाटा रकमको पूर्तिका सम्बन्धमा,
- (ख) सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि भर्ना गरिने कर्मचारीको दरबन्दी तथा सेवाका शर्तहरू र सञ्चालकहरूले पाउने लाभका विषयमा नगरपालिकाबाट अनुमोदन गराउनु पर्ने कुराहरू,
- (ग) वडा समितिको सिफारिस वा आफ्नै स्वविवेकमा निश्चित प्रतिशत विपन्न व्यक्ति तथा परिवारलाई महसुल तथा शुल्कहरूमा छूट तथा मिनाहा दिनु पर्ने कुरा र सोको लागि आवश्यक रकम व्यहोर्ने सम्बन्धमा,
- (घ) सेवा सम्बन्धी संरचना तथा सेवा प्रणालीहरूको संरक्षण तथा नियमित मर्मत-संभार गर्ने कुरा,
- (ङ) सम्भौताको अवधि,
- (च) विवाद समाधानका प्रक्रिया, र
- (छ) एउटा पक्षको लापरवाहीले अर्को पक्षको हानी नोक्सानी हुन गएमा तिर्नु पर्ने क्षतिपूर्तिका बारे ।

३८. गुणस्तरीय पानी उपलब्ध गराउनु पर्ने :

- (१) सेवा प्रदायकले उपलब्ध गराउने खानेपानी कम्तीमा पनि नेपाल सरकारले तोकिएको मापदण्ड अनुरूप गुणस्तरीय हुनु पर्नेछ ।
- (२) सेवा प्रदायकले सरकारी मान्यता प्राप्त प्रयोगशालाबाट वर्षा याममा कम्तीमा एक पटक र ६ महिनाभन्दा बढीको फरक नपर्ने गरी वर्षको कम्तीमा दुई पटक पानीको परीक्षण गराई पानीको गुणस्तर र आवश्यकता अनुसार अपनाउनु पर्ने सावधानीको बारेमा उपभोक्ताहरूलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

३९. खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा नियमित रूपमा प्रवाह गर्नु पर्ने :

- (१) अनुमतिप्राप्त संस्थाले आफूले अनुमति पाएको सेवा क्षेत्रमा खानेपानी प्रणालीबाट तोकिएको परिमाणमा नियमित रूपमा विना भेदभाव न्यायोचित वितरण हुने गरी पर्याप्त मात्रामा खानेपानी उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (२) अनुमति प्राप्त संस्थाले पानीको अभाव आदि जस्ता मनासिब कारणले नियमित रूपमा खानेपानी आपूर्ति गर्न नसकेमा समय तालिका बनाई उपभोक्तालाई उपयुक्त माध्यमबाट सूचित गरी न्यायोचित मात्रामा खानेपानी आपूर्ति गर्नु पर्नेछ ।
- (३) ढल व्यवस्थापनसम्बन्धी सेवाको अनुमति प्राप्त संस्थाले सेवा अवरुद्ध नहुने गरी समय समयमा अनुगमन तथा मर्मतसम्भार गरी सेवाको नियमितता सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।

४०. जवाफदेही ढङ्गले सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नु पर्ने :

- (१) अनुमति प्राप्त संस्थाले सेवाको प्रकृति अनुरूप खानेपानी तथा सरसफाइसम्बन्धी जोखिममा आधारित सुरक्षा योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) सेवा प्रदायकले आफूले प्रदान गर्ने सेवा, सम्बन्धित अधिकारी तथा कोठा नं., सेवा प्रदान गर्न लाग्ने समय र शुल्क वा दस्तूर लाग्ने भए सो कुराहरुसमेत उल्लेख गरी सवैले देख्ने ठाउँमा नागरिक वडापत्र राख्नु पर्नेछ ।
- (३) सेवा प्रदायकले उपभोक्ताको गुनासो सम्बोधन गर्नका लागि सुझाव पेटिकाको व्यवस्था गर्नुका साथै उपयुक्त गुनासो सुनुवाइ संयन्त्र तथा प्रकृया स्थापित गर्नु पर्नेछ ।

४१. पानी वितरणको प्राथमिकता :

सेवा प्रदायकले खानेपानी उपलब्ध गराउँदा घरेलु उपयोगका लागि उचित व्यवस्था गरेर मात्र क्रमशः सार्वजनिक, संस्थागत, व्यावसायिक तथा औद्योगिक प्रयोजनका लागि पानीको स्रोतको उपयोग गर्नु पर्नेछ ।

४२. सेवा कटौती गर्न सकिने :

पानीको माग बढी भएर वा पानीको अभावको कारण माग अनुसारको पानी आपूर्ति गर्न नसकिने अवस्थामा उपभोक्ताहरुलाई पूर्व सूचना दिएर सेवा प्रदायकले दफा ४१ मा तोकिएको प्राथमिकता क्रमको आधारमा आंशिक वा पूर्ण रूपमा सेवा कटौती गर्न सक्नेछ ।

४३. सेवा बन्द गर्न सक्ने :

- (१) कुनै कारणवश खानेपानी सेवा प्रणालीबाट उपलब्ध गराइरहेको खानेपानीको गुणस्तर कायम रहन नसक्ने भएमा वा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको स्तरमा असर पर्ने भएमा वा मर्मत, सम्भार आदि गर्नु परेको अवस्थामा सेवा प्रदायकले उपयुक्त माध्यमबाट सेवा सुचारु हुन लाग्ने अनुमानित समय समेतको पूर्वसूचना दिई सेवा बन्द गर्न सक्नेछ ।

- (२) सेवा प्रदायकले उपदफा (१) बमोजिम बन्द गरेकोसेवा यथासम्भव छिटो सुधार वा मर्मत गरीसञ्चालनमा ल्याउनु पर्नेछ ।
- (३) सेवा प्रदायकले विलम्बशुल्क तिरेर बुझाउन सक्ने म्यादभित्र समेत महसुल नबुझाउने वा सेवाको दुरुपयोग गर्ने वा सेवाउपयोग गर्दा पालना गर्नु पर्ने शर्तको उल्लंघन गर्ने उपभोक्ताको सेवा पूर्व सूचना दिई बन्द गर्न सक्नेछ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम बन्द गरिएको सेवा सम्बन्धित उपभोक्ताले तोकिएको रकम बुझाई सेवा सुचारु गरिदिन निवेदन गरेमा बन्द गरिएको सेवा सुचारु गरिदिनु पर्नेछ ।

४४. महसुल तथा सेवा शुल्क लिन नपाउने :

अनुमतिप्राप्त संस्थाले तोकिए बमोजिमको सेवा उपलब्ध गराउन नसकेमा सेवा प्रदान गर्न नसकेको अवधिको महसुल तथा सेवा शुल्क लिन पाउने छैन ।

४५. मर्मत सम्भार खर्च :

- (१) उपभोक्ता समितिहरु तथा नगरपालिकाबाट सञ्चालन तथा व्यवस्थापन करारमा लिएका सेवा प्रदायकहरुले संरचना तथा सेवा प्रणालीको मर्मत सम्भारको खर्च आफैले व्यहोर्नु पर्नेछ । यस्ता सेवा प्रदायकको हकमा निजको माग अनुरूप नगरपालिकाले प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा जे सुकै लेखिएको भए तापनि आफ्नो कोषमा आवश्यक सञ्चालन खर्चबाहेक अन्य बचत नभएका सेवा प्रदायकलाई नगरपालिकाले आवश्यक आर्थिकतथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि निजी स्रोतबाट निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरिएका आयोजनाहरुको मर्मत सम्भार खर्च त्यस्ता सेवा प्रदायक आफैले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

४६. निःशुल्क मर्मत सम्भार गर्नु पर्ने :

- (१) कुनै उपभोक्ताको घर तथा त्यसले चर्चेको सीमा बाहिर उत्पन्न समस्याको कारण सेवामा अवरोध आएमा त्यस्तो कामको मर्मत सम्भार गरेबापत सेवा प्रदायकले कुनै शुल्क लिन पाउने छैन।
- (२) मीटरदेखि सेवा प्रदायकको स्वामित्वमा रहेको मुख्य पाइपलाईन सम्मको मर्मत कार्य सेवा प्रदायकले निःशुल्क गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि मर्मतको लागि जडान गर्नु पर्ने आवश्यक पर्ने सामानको खर्च उपभोक्ताले नै व्यहोर्नु पर्नेछ ।

४७. प्रयोग भइसकेको पानीको व्यवस्थापन :

- (१) अनुमति प्राप्त संस्थाले सार्वजनिक, संस्थागत तथा व्यावसायिक उपभोक्तालाई खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउँदा प्रयोग गरेर निस्कने फोहर पानीको व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी सम्झौता गरेर मात्र सेवा प्रदान गर्न सक्नेछ ।

- (२) सार्वजनिक वा सामुदायिक धारा राखेको ठाउँमा प्रयोग भएको वा खेर गइरहेको पानीले वरिपरि फोहर नहुने सुनिश्चित गर्न नगरपालिकाले सम्बन्धित उपभोक्ता समिति, संघ-संस्था वा सेवा प्रदायकलाई उपयुक्त व्यवस्था गर्न लगाउने वा सम्बन्धित उपभोक्ताहरूको सहयोगमा आवश्यक व्यवस्थापन गर्न लगाउन सक्ने छ ।
- (३) घरघरमा धारा प्रयोग गर्ने उपभोक्ताहरूले प्रयोग गरेको फोहोर पानी अरुलाई असर नपर्ने गरी व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

४८. निजी घरजग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने :

- (१) सेवा प्रदायकको तर्फबाट खटेको कुनै कर्मचारीले कामको सिलसिलामा कुनै व्यक्तिको घर जग्गामा प्रवेश गर्नु पर्ने भएमा सम्बन्धित घरधनीलाई पूर्व जानकारी दिएर वा अनुमति लिएर निजको घरजग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) मा जनुसकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्तिले सेवाको दुरुपयोग वा अनाधिकार उपयोग गरिरहेको छ वा सरसफाइसम्बन्धी तोकिएको मापदण्डको पालना भएको छैनभन्ने पर्याप्त आधार भएमा सूर्योदयदेखि सूर्यास्तनभएसम्मको समयमापूर्वसूचना दिएर सम्बन्धित वडाको प्रतिनिधि तथा छिमेकीहरू रोहवरमा राखीसेवा प्रदायक संस्थाकोकर्मचारी त्यस्तो व्यक्तिको घरजग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ।
- (३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम कुनै व्यक्तिको घरजग्गामा प्रवेश गर्दा सम्बन्धित कर्मचारी तथा प्रवेश गर्ने व्यक्तिहरूले घरधनीको सम्पत्तिमा कुनै प्रकारको हानी नोक्सानी गर्नु हुँदैन, गरे सम्बन्धित सेवा प्रदायकले त्यस्तो घरजग्गा धनीको विग्रे-भत्केको संरचना जस्ताको तस्तै बनाई अन्य क्षति समेत भएको भए क्षतिको लेखाजोखा गरी नगरपालिकाले तोकेबमोजिमकोक्षतिपूर्ति सम्बन्धित निकायले घरधनीलाई तिर्नु पर्नेछ ।

४९. सेवाप्रणालीसँग सम्बन्धित संरचनाको सुरक्षा:

- (१) आयोजना वा सेवा प्रणालीको सुरक्षाको लागि अनुमति-पत्र प्राप्त संस्थालेलिखित अनरोध गरेमा नगरपालिकालेनगर प्रहरी खटाई आवश्यक सुरक्षा व्यवस्था गरिदिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) अनुसार सुरक्षा व्यवस्था गरिदिएकोमा त्यसको लागि लाग्ने सम्पूर्ण खर्च सम्बन्धित सेवा प्रदायकले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

५०. सेवा तथा मापदण्डको अनुगमन :

- (१) नगरपालिकामा सञ्चालित खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको गुणस्तर, नियमितता तथा ऐन अनुरूप पालन गर्नुपर्ने मापदण्ड अनुरूप भए नभएको अनुगमन गर्न नगरपालिकाले निरीक्षक नियुक्त गर्न वा सम्बन्धित शाखाका अधिकृत स्तरका कुनै कर्मचारीलाई निरीक्षकको रूपमा तोकन सक्नेछ ।
- (२) निरीक्षकले यो ऐन बमोजिम गर्नु पर्ने कुरा नगरेको वा नगर्नु पर्ने कुरा गरेकोसम्बन्धमा वार्षिक तालिका बनाई वा आकस्मिक रूपमा निरीक्षण गर्न सक्नेछ ।

- (३) निरीक्षकले मानव क्रियाकलापका कारण नगरपालिकाको भौगोलिक क्षेत्रभित्र पर्ने धार्मिक, साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय महत्वका नदि, जलकुण्ड तथा पोखरीको पानीको गुणस्तरका सम्बन्धमा नेपाल सरकारले बनाएको मापदण्ड अनुरूप भए नभएको समेत अनुगमन गर्ने छ
- (४) निरीक्षकले उपदफा (२) र (३) बमोजिम निरीक्षण गर्ने क्रममा वितरण गरिएको खानेपानी तथा ढल वा सार्वजनिक जग्गा वा खोला नालामा मिसाइएको फोहर पानीको नमूना संकलन गरी परीक्षण गराउन, आवश्यक विवरण माग गर्ने र तोकिए बमोजिम नभएकोमा सेवा प्रदायक वा सम्बन्धित उपभोक्तालाई सचेत गराउन तथा मापदण्ड बमोजिम गुणस्तर कायम गर्न निर्देशन दिन तथा ऐन बमोजिम जरिवाना तोक्न सक्नेछ ।

परिच्छेद- ५

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको प्राप्ति

५१. सेवा प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्ने :

- (१) खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्राप्त गर्न चाहने व्यक्ति, समुदाय वा संस्थाको प्रतिनिधिले सेवा प्रदायकले तोकेबमोजिमको कागज-प्रमाण तथा तोकिए बमोजिमको शुल्ककासाथ अनुमति प्राप्त संस्थामा निवेदन दिनु पर्ने छ ।
- (२) खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रदान गर्ने शर्त यो ऐनको अधीनमा रही सेवा प्रदायकले तोकेबमोजिम हुनेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम सेवा प्रदायकले निर्धारण गरेका शर्त यो ऐनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म अमान्य हुनेछ ।
- (४) आफ्नो नाममा लालपूर्जा नभएका तर घर बनाई व्यवस्थित रूपमा बसोबास गरिरहेको स्थानमा वा कुनै उचित कारणले खडा भएका अस्थायी शिविरहरुमा बसोबास गरिरहेका स्थानहरुमा सेवा प्रदायकले सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिसमा अस्थायी रूपमा सार्वजनिक वा सामुदायिक धाराको प्रवन्ध गरिदिनेछ ।
- (५) उपदफा (४) मा गरिएको व्यवस्थाले उक्त समुदाय वा शिविरमा बस्ने नागरिकहरुको त्यहाँको जग्गामा कुनै पनि प्रकारको हक सिर्जना भएको मानिने छैन ।

५२. धारा तथा मीटर जडान :

- (१) दफा ५१ को उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि अनुमति प्राप्त संस्थाले आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी १५ दिन भित्र धारा जडान गरिदिनु पर्नेछ ।

- (२) अनुमति प्राप्त संस्थाले धारा जडान गर्ने क्रममा वा धारा जडान गरिसकेपछि महसुल तोक्ने प्रयोजनका लागि उपभोक्तालाई पानीको परिमाण नाप्ने मीटर जडान गर्न लगाउन सक्नेछ ।
- (३) अनुमति प्राप्त संस्थाले तोकिएको मूल्य लिई मीटर जडान गरिदिन वा उपभोक्ताले ल्याएको मीटर जडान गरिदिन सक्नेछ ।
- (४) उपभोक्ताले मीटर र त्यसमा लगाइएको सिल तोडे वा नियतवश मीटर बिगारेमा सेवा प्रदायकले त्यस्ता उपभोक्तालाई तोकिएबमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बाहेक अन्य कारणले मीटर बिग्रेर काम नलाग्ने भएमा उचित मूल्य लिएर वा सेवा प्रदायकलाई खरीद गर्न लगाई सेवा प्रदायकले मीटर फेरिदिन सक्नेछ ।

५३. ढल सेवा जडानको स्वीकृति :

- (१) ढलसेवा सञ्चालन गरिएको क्षेत्रमा दफा ५१ को उपदफा (१) बमोजिम सेवा प्राप्त गर्नका लागि निवेदन परेपछि आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी १५ दिन भित्र अनुमति प्राप्त संस्थाले ढल जोडिदिनु वा जोड्ने अनुमति दिनु पर्नेछ ।
- (२) अनुमति प्राप्त संस्थाको स्वीकृति नलिई कुनै फोहोर पानीजन्य निकास ढलमा जोड्न हुँदैन ।
- (३) उपभोक्ताले दिसाजन्य लेदो पदार्थ वा नगल्ने ठोस पदार्थहरु, प्लास्टिक आदि जस्ता पदार्थ सोभै ढलमा पठाउन हुँदैन ।
- (४) अनुमति प्राप्त संस्थाले घरायसी तथा सार्वजनिकबाहेक अन्य उपभोक्ताको फोहर पानीको निकास ढलमा जोड्नु अघि नेपाल सरकारले तोकिएको मापदण्ड अनुरूपको फोहर पानी मात्र जोड्न पाउने गरी सम्झौता गर्न र सो अनुरूप भए नभएको अनुगमन गर्न सक्नेछ ।

५४. दिसाजन्य लेदो पदार्थको विसर्जन तथा व्यवस्थापन :

- (१) उपभोक्ता वा अनुमति प्राप्त संस्थाले दिसाजन्य लेदो पदार्थ सहितको फोहोर पानी सार्वजनिक जग्गा, नदीनाला, पोखरी, ताल आदि जस्ता पानीका मुहानमा वा त्यसको वरपर विसर्जन गर्न हुँदैन ।
- (२) उपभोक्ता वा अनुमतिप्राप्त संस्थाले दिसाजन्य लेदोपदार्थ विसर्जन गर्दा मानव लगायत पशुपन्छीलाई हानी हुने वा संक्रमणको जोखिम नहुने गरी सुरक्षित रूपमा गर्नु पर्नेछ ।

५५. नागरिकको कर्तव्य :

यो ऐनमा अन्यत्र लेखिएबाहेक नागरिकहरुले देहायबमोजिमको कर्तव्य पालन गर्नु पर्नेछ :

- (क) खानेपानी तथा सरसफाइका संरचना वा सेवा प्रणालीमा तोडफोड वा क्षति नगर्ने र यथासक्य तिनको संरक्षण गर्ने,

- (ख) पाइपमा मोटर वा अन्य उपकरण जोडेर पानी नतान्ने,
- (ग) खानेपानीको मूल, स्रोत वा खानेपानी भण्डारण गर्न बनाइएको जलाशय वा ट्यांकी, सार्वजनिक धारा आदिको वरपर सफा राख्ने, प्रदुषण वा फोहर नगर्ने,
- (घ) पानीको मुहानको संरक्षण गर्ने, पानीको स्रोतको दिगो रूपले उपयोग गर्ने र मुहान सुक्ने वा जलाधार परिवर्तन हुने गरी कुनै संरचना निर्माण नगर्ने,
- (ङ) पानीको मुहान वरपर खेती गर्दा वा अन्य कामको सिलसिलामा रासायनिक पदार्थ, मल, विषादी तथा विष्फोटक पदार्थ प्रयोग नगरी सकेसम्म जैविक खेती गर्ने,
- (च) खानेपानीको उपयोग गर्दा किफायती ढङ्गले खेर नजाने गरी गर्ने र सम्भव भएसम्म प्रयोग भएको फोहर पानी अन्य काममा पुनःप्रयोग गर्ने वा आफ्नो जग्गामा सुरक्षित रूपमा अवशोषण गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
- (छ) नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सामुदायिक धाराबाट वा पाइप फुटेर पानी खेर जान नदिन सम्बन्धित समुदायका उपभोक्ताहरूले आवश्यक प्रबन्ध गर्ने,
- (ज) नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक धाराको टुटी विग्रेर वा पाइप फुटेर पानी खेर गइरहेको वा ढल फुटेर वा भरिएर फोहर पानी बगिरहेको देखेमा सम्बन्धित सेवा प्रदायक वा नगरपालिकामा खबर गर्ने ।

परिच्छेद- ६

सरसफाइ सेवाको महसुल तथा शुल्क

५६. महसुल, शुल्क तथा बक्यौता रकम उठाउन पाउने :

- (१) सेवा प्रदायकले आफूले प्रदान गर्ने सेवाको लागि यो ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिमसेवा जोड्नु अघि निवेदक बाट तोकिएबमोजिमको धरौटी लिन, तथा सेवा प्रयोग गरेबापत उपभोक्ताहरूबाट तोकिएबमोजिमको महसुल तथा शुल्कहरू लिन पाउनेछ । नगरपालिकाले स्वीकृत गरेको दरमा नबढ्ने गरी महसुल तथा शुल्क लिन पाउनेछ ।
- (२) सेवा प्रदायकले उपभोक्ताबाट मीटर जडान भएको अवस्थामा मीटरमा उठेको एकाइको आधारमा र मीटर जडान नभएको अवस्थामा महिनावारीको हिसाबले नगरपालिकाले स्वीकृत गरेको दरमा खानेपानीको महसूल उठाउन सक्नेछ ।
- (३) तोकिएको म्यादभित्र शुल्क तथा महसुल नबुझाउने उपभोक्ताबाट सेवा प्रदायकले तोकिएबमोजिमको दरमा विलम्ब शुल्क लिन सक्नेछ ।
- (४) तोकिएको म्याद भित्र महसुल तथा शुल्क नबुझाउने उपभोक्ताबाट बक्यौता रकम सेवा प्रदायकले सरकारी बाँकी सरह असूल उपर गर्न, मिनाहा गर्न वा छूट दिन सक्नेछ ।
- (५) उपभोक्ताले बुझाउनु पर्ने महसुल तथा शुल्क बुझाउने म्याद र तरिका सेवा प्रदायकले तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

५७. नगद, जिन्सी वा जनश्रमबाट सेवा शुल्क उठाउन सक्ने :

- (१) सेवा प्रदायकले खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रदान गरेबापत लाग्ने शुल्क उपभोक्ताबाट नगद, जिन्सी वा जनश्रमदानको माध्यमबाट पनि उठाउन सक्नेछ ।
- (२) उपभोक्ताबाट महसुल तथा शुल्क कति-कति अवधिमा उठाउने तथा कहिले मीटर जाँच गर्ने भन्ने कुरा सेवा प्रदायकले तोकेबमोजिम हुनेछ ।

५८. महसुलमा छूट तथा मिनाहा :

- (१) नगरपालिकाले अनुमति दिंदाको अवस्थामा गरेको सम्झौता अनुरूप सम्बन्धित सेवा प्रदायकले सेवा शुल्क तथा महसूल तिर्न नसक्ने अति विपन्न व्यक्ति तथा परिवारलाई महसुल तथा शुल्क मा छूट वा मिनाहा दिनसक्नेछ ।

स्पष्टिकरण : विपन्न व्यक्ति तथा परिवार भन्नाले नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित गरी तोकिएको अवस्थामा सो भन्दा कम नहुने गरी र अन्य अवस्थामा नगरपालिकाले स्थानीय राजपत्रमा तोकिएबमोजिमको आयभन्दा कम आय भएको व्यक्ति तथा परिवार सम्झनु पर्दछ ।

- (२) महसुल तथा शुल्कमा छूट पाउनको लागि सम्बन्धित उपभोक्ताले वडा समितिको सिफारिसका साथ सेवा प्रदायक निकायको व्यवस्थापकसमक्ष निवेदन गर्नु पर्ने छ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिमको निवेदन दिन निवेदन शुल्क लाग्ने छैन ।

५९. विपन्न व्यक्ति वा परिवारलाई खानेपानी तथा सरसफाइका लागि अनुदान तथा सहयोग :

- (१) नगर कार्यसमितिले निर्णय गरी विपन्न व्यक्ति वा परिवारलाई शौचालय तथा सेप्टिक ट्यांक निर्माण गर्न, धारा जडान गर्न वा खानेपानीको बन्दोवस्त गर्नका लागि आफै वा कुनै सेवा प्रदायकमार्फत गरिवीको स्तर हेरी तोकिएबमोजिम लाग्ने कुल खर्चको बढीमा ८० प्रतिशत सम्म जिन्सी अनुदान दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम अनुदान दिंदा पनि बाँकी खर्च व्यहोर्न नसक्ने विपन्न व्यक्ति तथा परिवारको हकमा श्रममार्फत चुक्ता हुने व्यवस्था गर्न वा असक्त व्यक्तिको हकमा शतप्रतिशत अनुदान दिन सक्नेछ ।

६०. महसुल निर्धारण समितिको गठन :

- (१) संघीय कानून तथा यो ऐन बमोजिम स्थानीय तहले निर्धारण गर्न पाउने खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको धरौटी, महसुल तथा शुल्कहरु निर्धारण गर्नको लागि नगर कार्यपालिकाले देहाय बमोजिमको ७सदस्यीय महसुल निर्धारण समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(क) नगर प्रमुख वा उपप्रमुख मध्ये एक जना -	अध्यक्ष
(ख) तोकिएको विषयहरुमध्ये कुनै विषयमा कम्तीमा स्नातक तह सम्मको योग्यता भई खानेपानी तथा सरसफाइको क्षेत्रमा अनुभव भएको नगरपालिकाले मनोनित गरेको एक जना महिला सहित दुई जना-	सदस्य

- (ग) नगरस्तरीय खानेपानी उपभोक्ता संघ स्थापना भएको भए संघबाट मनोनित एक जना महिला समेत दुई जना, त्यस्तो संघ नभए नगर स्तरीय खानेपानी तथा सरसफाई समन्वय समितिले मनोनित गरेको एक जना महिला समेत दुई जना र सो पनि नभए नगर कार्य समितिले मनोनित गरेको खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रमा अनुभवी एक महिला सहित दुईजना- सदस्य
- (घ) नगरपालिकाको इन्जिनियरहरुमध्ये सम्बन्धित विषय हेर्ने नगरपालिकाले मनोनित गरेको इन्जिनियर एकजना- सदस्य
- (ङ) खानेपानी विषय हेर्ने शाखाको प्रमुख- सदस्य सचिव

- (२) उपदफा (१) बमोजिम समिति गठन गर्दा कम्तीमा ३ जना महिला हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम गठित समितिले महसुल निर्धारण गर्नका लागि संघीय खानेपानी तथा सरसफाइसम्बन्धी कानून तथा संघीय खानेपानी तथा सरसफाइको महसुल निर्धारण आयोगले तोकेका आधार र तरिकालाई ध्यानमा राखी महसुल निर्धारण गर्नेछ ।
- (४) महसुल निर्धारण समितिले प्रचलित कानूनमा तोकिएका आधारहरुका अतिरिक्त प्रदान गरिने खानेपानीको गुणस्तर,पर्याप्तता र नियमितता आदि जस्ता कुरालाई पनि आधार बनाउने छ ।
- (५) यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि देखि नै सेवा प्रदान गरिरहेका सेवा प्रदायकहरुले यो ऐन बमोजिम समिति गठन भएको मितिले एक वर्ष भित्र आफूले उठाइरहेको महसुल अनुमोदन गराउन वा पुनर्निर्धारण गर्नको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (६) उपदफा (१) बमोजिम महसुल निर्धारण समिति गठन नभएसम्म अनुमति प्राप्त संस्थाले तोकिएबमोजिमको शुल्क उठाउन कुनै बाधा पर्ने छैन ।
- (७) नेपाल सरकारबाट अनुमति पाएका सेवा प्रदायकको हकमा यो दफा लागू हुने छैन ।

६१. महशुल निर्धारण समितिको बैठक :

- (१) महसुल वा शुल्क निर्धारणका लागि निवेदन परेपछि अध्यक्षको सुझाव अनुसार सदस्य सचिवले तोकेको मितिमा बैठक बस्नेछ ।
- (२) बहुमत सदस्यको उपस्थिति भएमा आयोगको बैठक बस्न सक्नेछ ।
- (३) समितिले आफ्नो निर्णय सर्वसम्मतिमा गर्ने छ, सर्वसम्मत हुन नसकेमा बहुमतबाट निर्णय गरिनेछ र मत बराबर भएको अवस्थामा मात्र अध्यक्षले मतदान गर्नेछ ।
- (४) ऐन अन्तर्गतको कार्यविधि नबन्दासम्म समितिले आफ्नो बैठक तथा कामकारवाहीसम्बन्धी कार्यविधि आफै तय गर्न सक्नेछ ।

६२. महसुल निर्धारण समितिका सदस्यहरूको पदावधि तथा सेवा सुविधा :

- (१) महसुल निर्धारण समितिका सदस्यहरूको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।
- (२) समितिका सदस्यहरू पुनर्नियुक्तिका लागि योग्य हुनेछन् ।
- (३) महसुल निर्धारण समितिका अध्यक्ष तथा सदस्यहरूले नगर कार्यसमितिले तोकिएबमोजिमको बैठक भत्ता पाउने छन् ।

६३. महसुल निर्धारण समितिको सदस्यको योग्यता र अयोग्यता :

- (१) महसुल निर्धारण समितिको सदस्य हुन देहाय बमोजिमको योग्यता हुनु पर्ने छ :
 - (क) नेपाली नागरिक,
 - (ख) कम्तीमा २५ वर्ष उमेर पुरा भई ६५ वर्ष ननाघेको, र
 - (ग) अर्थशास्त्र, बाणिज्य शास्त्र, इन्जिनियरिङ्ग वा कानून विषयमा स्नातक गरेको ।
- (२) नगरपालिकाको निर्वाचित पदाधिकारी तथा कर्मचारीको हकमा सो पदमा बहाल रहेको अवस्थालाई नै त्यस्तो अध्यक्ष वा सदस्यको योग्यता मानिनेछ,
- (३) आर्थिक अनियमितता वा नैतिक पतन देखिने फौजदारी अपराधको आरोप लागि सजाय पाएको व्यक्ति समितिको सदस्य हुन अयोग्य मानिनेछ ।

स्पष्टिकरण : नैतिक पतन देखिने फौजदारी अपराध भन्नाले भ्रष्टाचार, कर्तव्य ज्यान, जवर्जस्ती करणी, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, लागू औषध प्रयोग, भण्डारण, बिक्री वितरण, सम्पत्ति शुद्धिकरण, बन्धजन्तुको ओसार पसार, संगठित अपराध, अपहरण, राहदानी दुरुपयोग, ठगी आदि तथा अन्य प्रचलित कानून वा अदालतले नैतिक पतन देखिने फौजदारी कसूर भनी तोकिएका अन्य अपराधहरूलाई बुझाउनेछ ।

- (४) अनुमति प्राप्त संस्थासँग स्वार्थ जोडिएको व्यक्ति त्यस्तो संस्थाको महसुल निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि अध्यक्ष वा सदस्य हुन सक्ने छैन ।
- (५) कुनै पद विशेषका व्यक्तिको स्वार्थ जोडिएका अवस्थामा नगर कार्यसमितिले निर्णय गरी सो संस्थाको हकमा निर्णय गर्नको लागि मात्र निजको सट्टा अर्को सदस्य तोक्न सक्नेछ ।

६४. महसुल निर्धारण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) महसुल निर्धारण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार प्रचलित नेपाल कानूनको अधीनमा रहने गरी देहायबमोजिम हुनेछ :
 - (क) खानेपानी तथा ढल सेवाको जडान शुल्क तथा उपभोक्ताले जम्मा गर्नुपर्ने धरौटी रकम निर्धारण गर्ने,
 - (ख) खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको महसुल निर्धारण गर्ने,

- (ग) तोकिएको समयमा महसुल नबुझाएको अवस्थामा सेवाग्राहीले सेवा प्रदायकलाई तिर्नु पर्ने विलम्ब शुल्क निर्धारण गर्ने,
- (घ) ट्याङ्करबाट खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रदान गर्नका लागि नगरपालिकाबाट अनुमति प्राप्त गरेका व्यवसायहीहरूले लिन पाउने शुल्क निर्धारण गर्ने,
- (ङ) समान गुणस्तर तथा परिमाणका सेवा प्रदान गर्ने सेवा प्रदायकहरूले लिने महसुल तथा शुल्कमा एकरूपता ल्याउन आवश्यकता अनुसार नगरपालिकाले चाल्नु पर्ने कदमका लागि सुझाव दिने,
- (२) समितिले धरौटी, महसुल तथा शुल्क निर्धारण गर्दा उपभोक्ताले खाद्य, शिक्षा तथा स्वास्थ्य जस्ता आधारभूत अधिकारहरूमा कटौती गर्नु नपर्ने गरी प्रचलित कानूनको आधारमा गर्नु पर्नेछ ।
- (३) समितिले धरौटी, जडान खर्च, महसुल तथा शुल्कहरू निर्धारण गर्दा अनुमति प्राप्त संस्थाहरूले लिने महसुल तथा शुल्कमा सकेसम्म एकरूपता ल्याउने गरी गर्नु पर्नेछ ।

६५. महसुल निर्धारण प्रक्रिया :

- (१) अनुमति प्राप्त संस्थाले प्रचलित कानूनले तोकेको आधारमा आफूले वितरण गर्ने सेवाको प्रकृति तथा गुणस्तर र आफूले कायम गर्न चाहेको धरौटी, महसुल, जडान शुल्क तथा अन्य शुल्कहरू प्रस्ताव गरी तोकिएको दस्तूर तिरेको नगदी रसीदका साथ महसुल निर्धारण गरिपाउनका लागि सम्बन्धित शाखामार्फत समितिसमक्ष निवेदन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) निवेदन परेपछि समितिले सो निवेदन उपर छानबीन गरी अनुमति प्राप्त संस्थाको प्रस्ताव उचित ठहरिए सोही बमोजिम र सो भन्दा कम गर्नु पर्ने देखिए आधार तथा कारण खोली धरौटी, महसुल जडान शुल्क वा अन्य शुल्क निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
- (३) महसुल निर्धारण समितिले निर्धारण गरिदिएको महसुलमा चित्त नबुझेमा चित्त नबुझे पक्षले नगर कार्यसमितिलाई निवेदन दिन सक्नेछ ।
- (४) कार्यसमितिले निवेदक तथा महसुल निर्धारण आयोगका सदस्यहरूसँग छलफल गरी आवश्यक निर्णय दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद- ७

सार्वजनिक शौचालय, व्यक्तिगत सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी व्यवस्थाहरू

६६. सार्वजनिक शौचालय :

- (१) नगरपालिकाले सार्वजनिक चहलपहल बढी हुने स्थानहरूमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरी, गराईकुनै संगठित संस्थालाई सञ्चालन तथा व्यवस्थापनकरारमा दिन सक्नेछ ।

- (२) सार्वजनिक शौचालय निर्माणका लागि जग्गा उपलब्ध हुन नसक्ने स्थानहरूमा सार्वजनिक कार्यालय, आम मानिसहरूको आवतजावत हुने व्यापारिक तथा व्यावसायिक भवन, पेट्रोलपम्प, होटल आदि जस्ता स्थानहरूमा नगरपालिकाले सम्भौता वा अनुरोध गरी त्यहाँ भएका शौचालयहरू यथावत् रूपमा वा आवश्यक सुधार वा शौचालय संख्या थप गरी गराई सार्वजनिक प्रयोगका लागि खुला गराउन सक्नेछ ।
- (३) सार्वजनिक शौचालयको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि थप व्यवस्था यो ऐन अन्तर्गत बन्ने कार्यविधिमा वा करारमा उल्लेख गर्न सकिने छ ।
- (४) सार्वजनिक शौचालयको सरसफाइ तथा सामान्य मर्मत सम्भारको दायित्व करारमा लिने पक्षको हुनेछ ।
- (५) सार्वजनिक शौचालयले लिने शुल्क उपलब्ध सेवा तथा सरसफाइ आदिको अनुगमन गरी नगरपालिकाले स्वीकृत गरेबमोजिम हुनेछ ।

६७. सार्वजनिक शौचालय समावेशी हुनुपर्ने:

- (१) नयाँ सार्वजनिक शौचालय निर्माण गर्दा अपाङ्ग तथा बाल मैत्री हुनुका साथै सम्भव भएसम्म महिला, पुरुष र साभ्ना रूपमा प्रयोग गर्न मिल्ने गरी छुट्टाछुट्टै वा कम्तीमा पनि एउटा साभ्ना र महिलाका लागि अलगशौचालय हुने गरी गर्नु पर्ने छ ।
- (२) सम्भव भएसम्म भइरहेका सार्वजनिक शौचालयहरूलाई पनि उपदफा (१) बमोजिम हुने गरी सुधार गरिनेछ ।
- (३) व्यापारिक, व्यावसायिक तथा सार्वजनिक भवनहरूमा पनि उपदफा (१) बमोजिम हुने गरी शौचालयहरू निर्माण तथा सुधार गर्न प्रेरित गरिनेछ ।

६८. सामुदायिक धारा, शौचालय तथा स्नानघर :

- (१) सेप्टिक ट्यांक सहितको शौचालय बनाउन पर्याप्त जग्गा नभएको वा कमजोर आर्थिक अवस्थाको कारण धारा, चर्पी, शौचालय तथा स्नानघर बनाउन नसक्ने विपन्न समुदायमा नगरपालिकाले सामुदायिक धारा, शौचालय तथा स्नानघरनिर्माण गरी उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्न लगाई हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निर्माण गरी हस्तान्तरण गरिएका धारा, शौचालय वा स्नानघरको संरक्षण, सरसफाइ, मर्मतसम्भारको जिम्मेवारी सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थाको हुनेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम उपभोक्ता संस्थाको कोषले नभ्याउने गरी मर्मत सम्भार गर्नुपर्ने भएमा नगरपालिकाले आवश्यक सहयोग गर्न सक्नेछ ।

६९. व्यक्तिगत सरसफाइ तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन :

- (१) नगरपालिकाले आफैँ वा संघीय सरकार, प्रदेश सरकारसँगको साभेदारी तथा संघ-संस्थाको समन्वयमा व्यक्तिगत सरसफाइ तथा स्वच्छताको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक कार्यहरु गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्दा नगरपालिकाले खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति तथा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको क्षेत्रमा कार्यरत वा कार्य गर्न इच्छुक गैरसरकारी संस्था, सहकारी संस्था वा निजी क्षेत्रका संस्थाहरु परिचालन गर्न वा त्यस्ता संस्थाहरूसँग साभेदारीमा चेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्न एवं व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई आवश्यक संरचनाहरु निर्माण गर्न प्रोत्साहित गर्नका लागि आवश्यक अनुदान सहायता उपलब्ध गराउनसक्नेछ ।
- (३) नगरपालिकामा अवस्थित स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय तथा अन्य सार्वजनिक कार्यालयका भइरहेका भवनमा तथा नयाँ निर्माण गरिने भवनहरुमा उपभोक्ता मैत्री समावेशी शौचालय तथा साबुन पानीले हात धुने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (४) सार्वजनिक स्थान, विद्यालय तथा स्वास्थ्यसंस्थामा उपदफा (३) बमोजिमको व्यवस्था गर्नका लागि नगरपालिकाकाले नेपाल सरकारले तयार गरेका मापदण्ड वा निर्देशिका कार्यान्वयन गर्न, त्यस्ता मापदण्ड वा निर्देशिका अनुरूप कार्यविधि तयार गर्न तथा आवश्यक संरचना निर्माणका लागि सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

परिच्छेद- ८

विविध

७०. समन्वय गर्नु पर्ने :

नगरपालिकाकाबाट अनुमति प्राप्त गरी निर्माण भएका वा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरिएका संरचनाहरुमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी नगर क्षेत्रमा विकास निर्माणसम्बन्धी कुनै कार्य गर्दा वा खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी कुनै आयोजना सञ्चालन गर्ने भएमा योजना निर्माणको समय देखि नै सम्बन्धित निकायले नगरपालिकासँग समन्वय गर्नुपर्नेछ ।

७१. विपद् उत्थानशील संरचना निर्माण गर्नु पर्ने :

अनुमति प्राप्त संस्थाले आवश्यक संरचना तथा सेवा प्रणालीहरु निर्माण गर्दा नगरपालिकाले तोकेको मापदण्ड बमोजिम भूकम्प प्रतिरोधी तथा विपद् उत्थानशील हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।

७२. पानीको स्रोत संरक्षण तथा पुनरभरणको व्यवस्था :

- (१) नगरपालिकाले पानीको स्रोत संरक्षण तथा पुनरभरणका लागि पोखरी निर्माण गर्ने, ताल तलैयाको संरक्षण गर्ने तथा ठूलाठूला घर निर्माण गर्ने घरधनी वा सरकारी वा गैरसरकारी संस्था हरुलाई

छतबाट भर्ने वर्षात्को पानी संकलन गरी जमीनमा अवशोषण गराउने प्रणाली राख्न लगाउन सक्नेछ ।

- (२) नगरपालिकाले वर्षात्को पानी अवशोषण हुन नसक्ने गरी जमीनमा जथाभावी कंक्रीट ढलान साथै प्लाष्टर गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्न आवश्यक कदम चाल्न सक्नेछ ।
- (३) नगरपालिकाले ठूला-ठूला निर्माण कार्यको अनुमति दिँदा जलाधार वा पानीको स्रोतमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी दिने छैन ।
- (४) पानीको स्रोत संरक्षणका गर्ने उद्देश्यले बाढी पहिरो नियन्त्रणलगायतका कार्यगर्न उपयुक्त कदम चाल्नुका साथै नगरपालिकाले नागरिकहरूलाई आवश्यक निर्देशन तथा सूचनाहरू दिन सक्नेछ ।

७३. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति :

- (१) नगरक्षेत्र भित्र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी विषयमा काम गरिरहेका संघ-संस्थाहरूबीच प्रभावकारी ढङ्गबाट समन्वय गर्न, नगरपालिकालाई उक्त विषयमा सल्लाह तथा सुझाव दिन तथा सूचनाको आदान प्रदान गर्ने उद्देश्यले नगरपालिकाले खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति गठन गर्न सक्नेछ ।
- (२) समन्वय समितिमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहने छन् :
 - (क) नगर प्रमुख वा निजको अनुपस्थितिमा उपप्रमुख- अध्यक्ष
 - (ख) नगरक्षेत्रमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रमा कार्यरत राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरूमध्ये नगरप्रमुखले मानोनित गरेका २ जना प्रतिनिधिहरू- सदस्य
 - (ग) नगर क्षेत्रमा कार्यरत खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समितिहरूको संघ भएमा त्यस्ता संघले मनोनित गरेका एक जना महिला सहित २ जना प्रतिनिधि वा नगरक्षेत्रमा कार्यरत नगरप्रमुखले उपयुक्त ठहराएका उपभोक्ता समितिहरूबाट कम्तीमा एक जना महिला सहित २ जना प्रतिनिधि- सदस्य
 - (घ) नगरपालिकाले खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको लागि सम्पर्क व्यक्तिको रूपमा तोकेकोवडा अध्यक्ष वा निजले तोकेका सदस्य- सदस्य
 - (ङ) नगरपालिकामा कार्यरत नेपाल सरकारबाट अनुमति प्राप्त सेवा प्रदायकका प्रतिनिधि सदस्य
 - (च) नगरपालिकाको खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी शाखाका प्रतिनिधि- सदस्य सचिव
- (३) नगरपालिकाले आवश्यक ठहराएका अन्य संस्थाका प्रतिनिधि वा विशेषज्ञहरूलाई पनि समन्वय समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।
- (४) समन्वय समितिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तथा बैठक सञ्चालनसम्बन्धी प्रकृया यो ऐन अन्तर्गत बन्ने कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

- (५) समन्वय समितिको बैठकमा सम्भव भएसम्म सर्वसम्मतिले अन्यथा बहुमतको आधारमा निर्णय गरिनेछ । बैठक सञ्चालनसम्बन्धी कार्यविधि समन्वय समितिले आफै निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।
- (६) आवश्यकता अनुसार नगरपालिकाले प्रत्येक वडामा वडा अध्यक्षको अध्यक्षतामा वडामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रका सेवा प्रदायकहरु तथा सो क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरु समावेश गरी आपसी समन्वय तथा सूचना आदान प्रदानका लागि वडास्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति गठन गर्न सकिने छ ।
- (७) वडास्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समितिसम्बन्धी अन्य व्यवस्था यो ऐन अन्तर्गत बन्ने कार्यविधि अनुरूप हुनेछ । अन्यथा व्यवस्था नभएसम्म यस्तो समितिको बैठकसम्बन्धी कार्यविधिसोही समितिले तोकेबमोजिम हुनेछ ।

७४. खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समितिको क्षमता अभिवृद्धि :

- (१) नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार समय-समयमा खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्थाको क्षमता अभिवृद्धिका लागि तालिम, गोष्ठी वा अभिमुखीकरण कार्यक्रमहरु आयोजना गर्न वा गराउन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम आयोजना गर्दा उपभोक्ता संस्थाहरुमा देखिएका कमी कमजोरी निराकरण गर्ने गरी गर्नु पर्नेछ र सहभागी छनौट गर्दा महिला तथा पछाडि परेका वा विभेदमा परेका समुदायका व्यक्तिहरुको समेतको समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुनेगरी गर्नु पर्नेछ ।

७५. उजुरी दिन सक्ने :

- (१) उपभोक्ताले सेवा उपयोग गर्ने क्रममा कुनै कुरामा चिन्त नबुझे अनुमति प्राप्त संस्थाको व्यवस्थापक समक्ष गुनासो, उजुर वा निवेदन दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको गुनासो, उजुर वा निवेदन उपरसेवा प्रदायकले गरेको निर्णयमा चिन्त नबुझेमा उपभोक्ताले नगरपालिकामा उजुर गर्न सक्ने छ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम कुनै उजुर परी उचित देखिएमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले सेवा प्रदायकलाई आवश्यक आदेश वा सुभाषा दिन सक्नेछ । यस्तो आदेश वा सुभाषा कार्यान्वयन गर्नु सम्बन्धित सेवा प्रदायकको कर्तव्य हुनेछ ।
- (४) उपदफा (२) बमोजिम नगरपालिकाले दिएको आदेश माथि चिन्त नबुझेमा सेवा प्रदायकले विवाद समाधानका लागि कानूनी वा अन्य बैकल्पिक विवाद समाधानका उपाय अपनाउन सक्नेछ ।

७६. विवाद समाधानसम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा प्रदायक तथा सेवाग्राहीबीच कुनै विवाद उत्पन्न भएमा सम्बन्धित पक्षले न्यायिक समितिमा उजुरी वा निवेदन दिन सक्नेछ ।

- (२) नगरपालिकाको न्यायिक समितिबाट विवाद समाधान हुन नसकेमा सम्बन्धित निकायमा कानून बमोजिम जान सक्नेछ ।

७७. कसूर तथा सजाय :

- (१) कसैले अनुमति नलिई खानेपानी सेवा तथा सरसफाइ सेवा सञ्चालन गरेमा वा अनुमति बिना त्यस्तो कामको लागि सेवा प्रणालीको निर्माण तथा आयोजना सञ्चालन वा विस्तार गरेकोमा एक लाख रुपैयासम्म जरिवाना गर्न सकिने छ ।
- (२) अनुमति प्राप्त संस्थाले तोकिए बमोजिम नियमित सेवा उपलब्ध नगराएमा वा तोकिएको गुणस्तर बमोजिमको खानेपानी आपूर्ति नगरेमा वा स्वीकृत दर भन्दा बढी महसुल लिएमा पचास हजार रुपैयासम्म जरिवाना गर्न सकिनेछ र तोकिएभन्दा बढी लिएको रकम उपभोक्ताहरूलाई फीर्ता गर्न वा आगामी महिनाहरूमा हिसाब मिलान गर्न लगाउन सकिनेछ ।
- (३) कसैले जलाधार भित्र वा जलाशयमा रहेको पानी प्रदूषित गर्ने कार्य गरेमा, खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा, आयोजना वा सेवा प्रणालीको कुनै संरचना वा जडित पाइप वा अन्य उपकरण बिगारे वा नष्ट गरेमा एक लाख रुपैया सम्म जरिवाना गर्न सकिने छ र क्षतिको मूल्याङ्कन गरी प्रभावित पक्षहरूलाई ऐन बमोजिम क्षतिपूर्ति तिर्न लगाउन सकिने छ ।
- (४) कसैले मापदण्ड विपरीत मानव मलमूत्र सहित वा रहित फोहर पानी नगरपालिकाले विकास गरेको ढल निकास प्रणालीमा वा सोभै नदि, खोला, खोल्सा, ताल, जलाशय, पोखरी, खुलास्थान वा सार्वजनिक स्थानमा पठाए वा विसर्जन गरेमा पचास हजार रुपैयासम्म जरिवाना गर्न सकिनेछ र त्यस्तो दिसाजन्य लेदो पदार्थ वा फोहर पानीको सुरक्षित व्यवस्थापन गर्न लगाउन सकिनेछ ।
- (५) माथि उल्लेख गरिएबाहेक यो ऐन बमोजिम गर्नु पर्ने काम नगरेको र नगर्नु पर्ने काम गरेकोमा दश हजार रुपैयासम्म जरिवाना गर्न सकिनेछ ।
- (६) यो दफाका विभिन्न उपदफाहरूमा जेसुकै लेखिएका भए तापनि प्रचलित नेपाल कानून वा बागमती प्रदेश कानूनले तोकेबमोजिम हुने कसूर, कसूरको अनुसन्धान, सजाय तथा क्षतिपूर्तिको हकमा सोही बमोजिम हुने छ ।
- (३) यो ऐन बमोजिम कसूर हुने कार्य प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम समेत कसूर हुने भएमा छुट्टै मुद्दा चलाउन सकिने छ ।

७८. अनुसूचिमा थपघट :

नगरपालिकाले राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी यो ऐनको अनुसूचिमा आवश्यकता अनुसार संशोधन वा परिवर्तन गर्नसक्नेछ ।

७९. कार्यविधि बनाउन सक्ने :

- (१) नगरपालिकाले यो ऐन कार्यान्वयन गर्नको लागि आवश्यक कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिम तयार गरिने कार्यविधिमा ऐनमा अन्यत्र उल्लेख भएका विषयहरूका अतिरिक्त खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी संरचना तथा सेवा प्रणाली निर्माण, विस्तार, मर्मत सम्भार, सचेतना लगायत विभिन्न कार्यमा दिइने अनुदान व्यवस्थित गर्न मापदण्ड तोक्न सक्नेछ ।

८०. अनुमति प्राप्त संस्थाले विवरण अद्यावधिक राख्नु पर्ने :

- (१) अनुमति प्राप्त संस्थाहरूले निर्माण गरिएका संरचना तथा सेवा प्रणालीहरू, जडान गरिएका उपकरणहरू, प्रयोग गरिएका खानेपानीका स्रोत, संस्थाका सम्पत्ति तथा आय-व्ययका विवरणहरू अद्यावधिक गरिराख्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमका विवरणहरू नगरपालिकाबाट माग भएका बखत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

८१. खारेजी र बचाऊ :

- (१) यो ऐनमा लेखिएका कुराहरू प्रचलित संघीय वा बागमती प्रदेश कानूनसँग नबाभिएको हदसम्मयसै ऐन बमोजिम हुनेछ ।
- (२) यो ऐनमा उल्लेख नभएका कुराहरूको हकमा प्रचलित संघीय तथा बागमती प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

अनुसूचि-१

दफा ६ को उपदफा (२) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित

उपभोक्ता संस्थाको विधानमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु

१. उपभोक्ता समितिको नाम र ठेगाना, छाप, संस्था अवच्छिन्न उत्तराधिकार भएको संगठित संस्था हुने कुरा
२. परिभाषिक शब्दावलीहरुको अर्थ
३. संस्थाको उद्देश्य
४. सदस्यता सम्बन्धी व्यवस्थाहरु- सदस्यको योग्यता र अयोग्यता, सदस्यता शुल्क, सदस्यता प्रदान गर्ने विधि आदि
५. साधारण सभासम्बन्धी व्यवस्था- साधारण सभाको गठन, अधिवेशन तथा विशेष अधिवेशन, साधारण सभाको काम, कर्तव्य तथा अधिकार आदि
६. कार्य समिति वा उपभोक्ता समितिको गठन, पद रिक्त हुने अवस्था तथा पदपूर्ति गर्ने तरिका, बैठक, निर्णय प्रकृया तथा गणपूरक संख्या, उपभोक्ता समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार, पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार
७. निर्वाचनसम्बन्धी व्यवस्था- निर्वाचन अधिकृतको नियुक्ति, निर्वाचनको कार्यविधि, उम्मेदवारको योग्यता आदि
८. अविश्वासको प्रस्तावसम्बन्धी व्यवस्थाहरु
९. कर्मचारीसम्बन्धी व्यवस्था- व्यवस्थापक तथा अन्य कर्मचारीहरु नियुक्त गर्ने प्रक्रिया
१०. आर्थिक स्रोत, कोष तथा तिनको सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था तथा चल, अचल सम्पत्तिको विवरण दुरुस्त राख्ने कुराहरु
११. लेखापरीक्षण तथा अन्य आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तथा जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्ने उपायहरु
१२. विधान संशोधनसम्बन्धी व्यवस्थाहरु
१३. कर्मचारी प्रशासन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा जवाफदेही ढङ्गबाट सेवा सञ्चालन गर्न लगायतका कार्यका लागि विनियम बनाउन सक्ने कुराहरु
१४. संस्था खारेजी तथा अन्य संस्थासँग गाभिन सक्नेसम्बन्धी व्यवस्था तथा यसको परिणाम,
१५. अन्य आवश्यक कुराहरु

अनुसूचि-२

दफा ७ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित

उपभोक्ता संस्था दर्ता प्रमाणपत्र

दर्ता नं. र दर्ता वर्ष

श्री

.....

तपाईंले मिति मा दिनुभएको निवेदनबमोजिम उपभोक्ता संस्था दर्ता गरी देहाय बमोजिमका कार्यहरु देहाय बमोजिमको शर्तको अधीनमा रही गर्न पाउने गरी गोदावरी नगरपालिकाको दफा ७को उपदफा (१) बमोजिम यो उपभोक्ता संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ ।

१. उपभोक्ता संस्थाको नाम र ठेगाना :

२. उपभोक्ता संस्थाको उद्देश्य :

३. उपभोक्ता संस्थाले सञ्चालन गर्ने परियोजनाको नाम :

४. सेवा क्षेत्र, लाभान्वित हुने जनसंख्या वा घरधुरी :

५. खानेपानी आयोजनाको हकमा :

(क) खानेपानी वितरणको लागि प्रयोग गर्न चाहेको स्रोत वा मुहान :

जिल्ला : नगरपालिका : वडा नं. टोल :

मुहानको विवरण:

(ख) स्रोतमा उपलब्ध पानीको परिमाण :

(ग) स्रोतबाट उपयोग गर्ने पानीको परिमाण :

६. सरसफाइ आयोजनाको हकमा :

(क) दिसाजन्य लेदो पदार्थ तथा फोहर पानी विसर्जन गर्ने स्थान:

जिल्ला : नगरपालिका : वडा नं. टोल :

(ख) दिसाजन्य लेदो पदार्थ तथा फोहर पानी विसर्जन गर्ने स्थान सम्म लाने उपाय :

.....

(ग) दिसाजन्य लेदो वा फोहर पानीको सुरक्षित विसर्जन वा पुनरप्रयोग गर्ने उपाय (ढल वा ट्यांकर के बाट ढुवानी गर्ने हो र कसरी सुरक्षित ढङ्गबाट विसर्जन गरिने हो सो उल्लेख गर्ने) :

.....

(घ) दिसाजन्य लेदो वा फोहर पानीको अनुमानित परिमाण:

७. उपभोक्ता संस्थाले पालना गर्नु पर्ने मुख्य शर्तहरू :

- (क)
- (ख)
- (ग)
- (घ)
- (ङ)

प्रमाणपत्र दिने अधिकारी

.....

(सही र कार्यालयको छाप)

नाम :

पद :

कार्यालय: गोदावरी नगरपालिकाको कार्यालय, बज्रबाराही, ललितपुर

मिति :

गोदावरी नगरपालिका, ललितपुर

खानेपानीको स्रोत सर्वेक्षणको लागि प्रदान गरिने अनुमतिपत्र

अनुमतिपत्र संख्या र अनुमति प्रदान गरिएको वर्ष :

श्री

.....

तपाईंले देहायबमोजिमको खानेपानीको स्रोतको सर्वेक्षण गर्नका लागि अनुमति माग गर्नु भएकोमा गोदावरी नगरपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी ऐन, २०८० को दफा २७ को उपदफा (१) बमोजिम देहायबमोजिम हुने गरी यो अनुमतिपत्र प्रदान गरिएको छ ।

१. अनुमति प्राप्त गर्ने वा संगठित संस्थाको नाम र ठेगाना :
२. सर्वेक्षणको उद्देश्य :
३. सर्वेक्षण गर्ने क्षेत्र :
४. स्रोतको नाम र स्थान :
५. सर्वेक्षण शुरु गर्नु पर्ने समय :
६. सर्वेक्षण सम्पन्न गरिसक्नु पर्ने समय :
७. अनुमतिपत्र बहाल रहने अवधि :
८. अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले पालन गर्नु पर्ने शर्तहरू :
 - क)
 - ख)
 - ग)
 - घ)
 - ङ)
९. म्याद थप गरेको भए म्याद थपको विवरण :
- क. पहिलो पटक म्याद थप भएको मिति र सर्वेक्षण सम्पन्न गर्नु पर्ने समय :
- ख. दोस्रो पटक म्याद थप भएको मिति र सर्वेक्षण सम्पन्न गर्नु पर्ने समय :

अनुमतिपत्र दिने अधिकारी :

.....

हस्ताक्षर र मिति :

नाम:

पद :

कार्यालय :

अनुसूचि-४

दफा २७ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित

खानेपानीको स्रोतको उपयोगको अनुमतिपत्र

अनुमति पत्र संख्या र अनुमति प्रदान गरिएको वर्ष :

श्री

.....

तपाईंले देहायबमोजिमको खानेपानीको स्रोत उपयोग गर्न पाउनका लागि निवदेन दिनु भएकोमा देहाय बमोजिमको खानेपानीको स्रोत देहाय बमोजिम उपयोग गर्न पाउने गरी गोदावरी नगरपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी ऐन, २०८० को दफा २७ को उपदफा (२) बमोजिम यो अनुमतिपत्र प्रदान गरिएको छ ।

१. अनुमति प्राप्तगर्ने संस्थाको नाम र ठेगाना :
२. स्रोत उपयोगको उद्देश्य :
३. स्रोतको पानी उपयोग गरिने क्षेत्र :
४. स्रोतमा उपलब्ध पानीको परिमाण :
५. स्रोतबाट प्रयोग गर्न खोजिएको पानीको परिमाण :
६. स्रोतबाट पानी प्रयोग गर्न थाल्ने समय :
७. अनुमतिपत्र बहाल रहने अवधि :
८. अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले पालन गर्नु पर्ने शर्तहरू :
 - क)
 - ख)
 - ग)
 - घ)
 - ङ)

अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने अधिकारी

.....
हस्ताक्षर र मिति :

नाम:

पद :

कार्यालय :

अनुसूचि-५

दफा २७ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा निर्माण/सञ्चालनका लागि प्रदान गरिने अनुमतिपत्र

अनुमतिपत्र नं. र अनुमति प्रदान गरिएको वर्ष :

श्री

.....

तपाईंले खानेपानी तथा/ सरसफाइ सम्बन्धी आयोजना निर्माण तथा/ सेवा सञ्चालनको अनुमति पाउन निवेदन दिनु भएकोमा यस गोदावरी नगरपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी ऐन, २०८० को दफा २७ को उपदफा (३) बमोजिम यो अनुमतिपत्र प्रदान गरिएको छ ।

१. अनुमति प्राप्त गर्ने संस्थाको नाम र ठेगाना :

२. अनुमति प्राप्त गरेको सेवाको किसिम : खानेपानी सेवा निर्माण तथा सञ्चालन/ खानेपानी सेवा सञ्चालन/ सरसफाइ सेवा निर्माण तथा सञ्चालन/ सरसफाइ सेवा सञ्चालन

३. खानेपानी आयोजनाको हकमा :

(क) खानेपानी वितरणको लागि प्रयोग गरिने मुहाना :

जिल्ला :..... नगरपालिका : वडा नं. टोल :.....

(ख) स्रोतमा उपलब्ध पानीको परिमाण :

(ग) स्रोतबाट उपयोग गर्ने पानीको परिमाण :

(घ) समेटिने घरधुरी र अनुमानित जनसंख्या :

(ङ) सेवाक्षेत्र :वडा नं. टोल वा वस्ती : सेवालै समेट्ने घरधुरी :

४. सरसफाइ आयोजनाको हकमा :

(क) दिसाजन्य लेदो पदार्थ तथा फोहर पानी विसर्जन गर्ने स्थान:

जिल्ला :..... नगरपालिका : वडा नं. टोल :.....

(ख) दिसाजन्य लेदो पदार्थ तथा फोहर पानी विसर्जन गर्ने स्थान सम्म लाने उपाय :

.....

(ग) दिसाजन्य लेदो वा फोहर पानीको सुरक्षित विसर्जन वा पुनरप्रयोग गर्ने उपाय (ढल वा ट्यांकर के बाट ढुवानी गर्ने हो र कसरी सुरक्षित ढङ्गबाट विसर्जन गरिने हो सो उल्लेख गर्ने) :

.....

(घ) दिसाजन्य लेदो वा फोहर पानीको अनुमानित परिमाण:

(ङ) सेवा क्षेत्र : वडा नं. टोल वा वस्ती : सेवाले समेट्ने घरधुरी :

४. काम शुरु गर्ने मिति :

५. काम सम्पन्न गर्ने मिति :

६. सेवा उपलब्ध गराउने अनुमानित मिति :

७. अनुमतिपत्र बहाल रहने अवधि :

८. अनुमतिको शर्तहरू :

क)

ख)

ग)

घ)

ङ)

अनुमति दिने अधिकारी

.....

(हस्ताक्षर र मिति)

नाम :

पद :

कार्यालय :

आज्ञाले

प्रवीण कोइराला

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत